

**BISKOP, PRÄST OCH DIAKON
I SVENSKA KYRKAN**

Ett biskopsbrev om kyrkans ämbete

Biskopsmötet 1990

Innehåll	sid
Förord	2
Gudsfolk och kyrka	4
En tjänande kyrka	10
Ett ämbete - tre uppdrag	16
Kallelse och vigning	29
Uppdrag och uppgifter	35
Krav och förväntan	47

FÖRORD

Denna skrift handlar om biskopens, prästens och diakonens uppdrag i Svenska kyrkan. Framställningen riktas i första hand till dem som är eller blir diakoner, präster och biskopar, liksom till dem som har eller får förtroendeposter i vår kyrka. Förhoppningen är att skriften skall ge väsentlig kunskap om de uppdrag som kyrkans vigda tjänare har. Den saken angår slutligen alla som genom dopet och tron tillhör en gemenskap, där ansvar delas för att alla skall få tillgång till evangeliet.

Lärosamtal förs ständigt. Det är därför önskvärt att denna skrift blir föremål för fortsatt reflexion. Det behövs samtal om de uppdrag som kyrkans vigda tjänare står i, deras uppgifter och arbetsvillkor och deras behov av stöd genom förbön, uppmuntran och saklig kritik. I sådana samtal ökar inte bara förståelsen för deras uppdrag utan också för alla kyrkomedlemmars kallelse till tjänande. Det är ett livsvillkor för vår kyrka att den döpte och troende tar sitt andliga ansvar.

Eftersom framställningen handlar om uppdragen inom *kyrkans* ämbete, börjar den med ett kapitel om kyrkan. Beskrivningen är inte uttömmande utan begränsas till sådant som aktualiseras av biskopens, prästens och diakonens uppdrag, vilka behandlas i de följande kapitlen. Eftersom framställningen koncentreras på det kyrkliga ämbetet, sägs endast en del om det ansvar som vilar på alla andra i kyrkan.

Terminologin berörs på flera ställen. Det finns dock anledning att redan här göra ett par kommentarer. Kyrkans ämbete är ett enda men innehåller flera uppdrag. Av traditionella skäl används beteckningen "ämbete" också om uppdragen *inom* ämbetet. Det innebär dock inte att prästämbetet, biskopsämbetet eller diakonämbetet här betraktas som fristående ämbeten. När det gäller vigningen till diakonatet använder Den svenska kyrkohandboken del II termerna "diakon- och diakonissvigning" och om gudstjänsten "diakonvigningsmessa". När termer som innehåller beteckningen "diakon" används i det följande avses både kvinnor och män. Detsamma gäller självfallet beteckningarna "präst" och "biskop".

"Präst i Svenska kyrkan" utgavs 1982 av biskopsmötet och Svenska kyrkans personalförbund som riktlinjer för prästens tjänst. I biskopsmötet togs initiativ till utgivning av motsvarande dokument om biskopens tjänst. Biskop Stig Hellsten författade redan 1982 ett utkast, som bearbetades av ärkebiskop Olof Sundby på grundval av synpunkter från biskopsmötets teologiska kommission. Ett fullständigt dokument överlämnade biskop Hellsten i mars 1989 till biskopsmötet och dess teologiska kommission. Biskopsmötet hade avvaktat kyrkomötet 1987, då nya vigningsordningar för Svenska kyrkan skulle antas. Biskopsmötets teologiska kommission fick då i uppdrag att utarbeta ett samlat dokument om kyrkans ämbete. Kommissionen består av biskop Martin Lönnebo, ordförande, biskoparna Bengt Wadensjö och Jonas Jonson, professorerna Holsten Fagerberg, Birger Gerhardsson, Ragnar Holte och Per Erik Persson samt som sekreterare ärkebiskopens adjunkt Ragnar Persenius. Som experter adjungerades professor Lars Eckerdal, dåvarande kyrkosekreteraren Carl Henrik Martling, missionsföreståndare Birger Olsson, planeringssekreterare Gunnar Edqvist och f direktorn Inga Bengtzon. Biskopsmötet behandlade ett första förslag till dokument vid sitt sammanträde i januari 1990. Detta förslag reviderades därefter av Carl Henrik Martling till biskopsmötets aprilsammanträde. Enskilda biskopar och ledamöter i den teologiska kommissionen fick möjlighet att inkomma med synpunkter och kyrkoordningskommittens sekreterare Bertil Nilsson ombads granska förslaget. Ett sista förslag utformades därefter av Ragnar Persenius i egenskap av biskopsmötets sekreterare. Vid biskopsmötet den 8-10 oktober 1990 antogs dokumentet i sin slutliga form.

För biskopsmötet

Bertil Werkström
ärkebiskop

GUDSFOLK OCH KYRKA

Gud och skapelsen

För det rätta perspektivets skull bör ett dokument om det kyrkliga ämbetet börja med att betona Guds storhet, suveränitet och allomfattande verk. Gud, som har skapat himmel och jord, det osynliga likaväl som det synliga, är den som ensam återupprättar sin skapelse och befriar mänskligheten från synd och död. Sitt herravälde på jorden upprättar Fadern genom sin son Jesus Kristus, som dog för våra synders skull och uppstod för vår rättfärdiggörelses skull (Rom 4:25), och genom den heliga Andens förnyande kraft. Guds frälsande kärleksvilja gäller hela världen. Han tvingar mörkret att fly och låter det sanna ljuset lysa över jorden (1 Joh 2:8), där ondskans och förstörelsens makter verkar och där livet ständigt hotas av döden.

Bibeln perspektiv är teocentriskt. Aposteln Paulus sammanfattar detta i följande ord: "Vilket djup av rikedom, vishet och kunskap hos Gud! Aldrig kan någon utforska hans beslut eller spåra hans vägar. Vem kan känna Herrens tankar, vem kan vara hans rådgivare? Vem har skänkt honom något som han måste återgälda? Ty av honom och genom honom och till honom är allting. Hans är härligheten i evighet, amen (Rom 11:33-36. Jfr Psalt 139; Jes 40:12ff; Job 41:2).

De tre prepositionerna "av", "genom" och "till" antyder den Treeniges allomfattande kosmiska gärning. Hela verkligheten är föremål för Guds omsorg. Vi bekänner oss till "fadern från vilken allting utgår och som är vårt mål" (1 Kor 8:6). Kristus som delaktig i Guds fullhet är allhärskaren och handlar till återlösning av hela kosmos (Ef 1:22-23; Kol 1:15-20). Den heliga Anden är Livgivaren för allt skapat. Andens verk ger liv såväl åt växter och djur som åt människans ande, själ och kropp. Anden för de skapade hem till Skaparen.

Gud är sålunda fördold, outgrundlig, suverän och allomfattande. Gud handlar efter sin egen vilja och med kärlekens makt. I Herrens bön ber kyrkan att Guds vilja skall ske, att riket skall komma, det allomfat-

tande herradömet. Gud handlar genom allt skapat till försoning, räddning, förnyelse och enhet. I sin obegripliga nåd utväljer Gud det som är svagt och ringa (1 Kor 1:26-30; Joh 15:16). Genom Guds handlande är kyrkan helig och kyrkans ämbete har en stor uppgift i Guds plan för sin skapelse (Jfr 1 Pet 1:13-25).

Gud och evangelium

Jesus sade: "Tiden är inne, Guds rike är nära. Omvänd er och tro på budskapet" (Mark 1:15).

Budskapet handlar om Guds kärlek och Guds rike. Därför kallas det *evangelium*, som betyder "glatt budskap". I Nya testamentet betecknas ofta hela Guds frälsningsverk i Kristus med detta ord (Rom 1:1-5). Evangelium berättar om Jesu död som försoningen för världens synd och om hans uppståndelse som Guds avgörande ingripande till världens slutliga räddning (1 Kor 15:1-11). Segern över ondskans och dödens makter, syndaförlåtelsen, den nya gemenskapen med Gud och det nya livet i frihet och kärlek blir genom Guds evangelium givet till var och en som tar emot det i tro.

I evangelium inryms tron på Gud som Fadern och Skaparen. Det proklamerar ett gudsfolk, som förnyas genom Kristi gärning. Evangeliet utlovar Guds närvaro genom Anden, som förmedlas i Ordet och sakramenten. Anden skall efter Guds vilja skapa och uppehålla tron på den uppståndne Kristus hos dem som hör evangeliet. Andens uppgift är nämligen att kalla människor till tro och helga, trösta, förnya och utrusta dem för deras uppgift i världen. Tron är inte människans gärning.

Människor är skapade till Guds avbild. Genom att ta emot evangelium blir de födda av Gud, befriade och återupprättade. De förvandlas och deras tankar förnyas, så att de kan avgöra vad som är Guds vilja, vad som är gott och fullkomligt och behagar Gud (Rom 12:2). Skrankor rivs ned, det gamla är förbi och något nytt har kommit (2 Kor 5:17). "Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna." Alla är ett i Kristus Jesus (Gal 3:28). Hela skapelsen väntar ivrigt

på att detta nya som blivit verklighet också skall nå sin fullbordan så att Gud "blir allt, överallt" (1 Kor 15:28). Även skapelsen skall befrias från sitt slaveri under förgängelsen (Rom 8:19-21).

Kyrkan - Guds folk

Genom Kristus och Anden kallar Fadern alla människor att bli hans eget folk på jorden. Han utvalde Israel till sitt egendomsfolk. Genom Jesus Kristus och hans försoningsgärning upprättade han ett nytt guds- folk. Om detta vittnar Guds evangelium. Det glada budskapet om Guds nåd i Jesus Kristus samlar dem som tror och döpts till ett gudsfolk, "ett utvalt släkte, kungar och präster, ett heligt folk, Guds eget folk som skall förkunna hans storverk" (1 Pet 2:9).

Den Gud som detta folk bekänner sig till är verksam mitt i vår verklighet, skapande och befriande. Frälsningens befrielse är ett pågående skeende, som Gud själv enligt sitt löfte skall föra till slutlig seger (Fil 1:6). Tron på Gud är en tro på Gud-för-världen. I världen lever det förnyade gudsfolket i väntan på den slutliga fullkomningen av den seger som Kristus redan har vunnit.

Guds folk hör Herren till. På Nya testamentets språk uttrycks detta med ordet *kyriakē*, som betyder "Herren tillhörig". Därav kommer det svenska ordet *kyrka* som har sina motsvarigheter i en rad andra språk (kirke, kirk, kerk, Kirche, church). Guds folk benämns också med det grekiska ordet *ekklēsia* som betyder *församling* i lokal och universell mening och som används i en rad andra språk (eglise, iglesia, igreja). Båda dessa ord möts i det grekiska uttrycket *kyriakē ekklēsia* som alltså betyder Herrens kyrka och församling. Den hör Herren Kristus till och ingen annan.

Denna kyrka är den "ena, heliga, allmänliga och apostoliska kyrka", som vi i trosbekännelsen bekänner vår tillhörighet till. Kyrkan är gemenskapen med den levande Herren och "alla trogna i alla tider". För den enskilde konkretiseras gemenskapen i denna kyrka i den lokala församlingen. Där - i gudstjänsten - blir gemenskapen med Kristus och

alla trogna i alla tider synlig och påtaglig. Där tar kyrkan gestalt när människor samlas till bekännelse och bön, tacksägelse och lovsång.

Ordet och sakramenten är kyrkans särskilda kännetecken. Det är samlingen kring dem som gör församlingen till en kristen församling, en synlig del av den heliga kyrka som är Guds folk. I Stora katekesen skriver Martin Luther att kyrkan är "den moder som föder och närer varje kristen genom Guds ord, vilket den helige Ande uppenbarar och driver och varigenom han upplyser och upptänder människornas hjärtan, att de må fatta och mottaga det, fasthålla och förbli därvid".

Förutom Ordet och sakramenten har kyrkan en rad andra kännetecken som på olika sätt är knutna till gudstjänstgemenskapen. Martin Luther nämner att "det heliga kristna folket" åtminstone har sju "yttre" kännetecken. Det första är att Guds ord där "predikas, tros, bekännes och leves". Det andra respektive tredje kännetecknet är dopet respektive altarets sakrament, när dessa efter Kristi instiftelse rätt utdelas och mottages i tro. Det fjärde är boten, syndernas förlåtelse för Kristi skull, det femte är kallelsen och vigningen av särskilda tjänare åt evangelium. Det sjätte kännetecknet är bönen, lovsången och tacksägelsen. Det sjunde är korset eller villigheten att lida för evangeliets skull.

När en människa döps förenas hon med Kristus och Guds folk. Hon ställs tillsammans med Kristus och kyrkan mot ondskan i världen.

Kyrkan - Kristi kropp

Kyrkans väsen belyses i flera bibliska bilder. Här kan nämnas åkern där tjänare planterar och vattnar men där Gud ger växten, det ädla olivträdet vars ympgrenar får del av den äkta saven, vingården dit ägaren till slut sänder sin egen son som tjänare, hjorden som vårdas av den gode herden. Ibland förskjuts bildperspektiven för att närmare belysa de livsviktiga sambanden mellan Kristus och hans kyrka: åkerns vetekorn som dör för att ge många liv, vingårdens vinstock med rankorna som inte av sig själva kan bära den förväntade frukten. En viktig bild är kyrkan som Kristi kropp. Den fokuseras särskilt i Paulus skrifter.

Både *enhet* och *mångfald* hör till betingelserna för livet i Kristi kropp. Enheten innebär inte detsamma som likformighet. Mångfalden utgörs av lemmar med skilda och samordnade funktioner. Genom dop i den Treeniges namn är vi förenade med Kristus till trons nya liv: vi har alla döpts för att höra till en och samma kropp. Tillhöriga samma Kristi kropp är vi var för sig lemmar som i sin olikhet är till för varandra (Rom 6:3-11; 12:4-8; 1 Kor 10:16 f). De många har del i och bidrar var för sig till enheten i Kristi kyrkas gemenskap (grek. *koinonía*), som likaså är en gemenskap i Anden med Fadern och Sonen. Därför förkunnar och bekänner vi den apostoliska tron på kyrkan som "de heligas samfund", (lat. *communio sanctorum*) - gemenskapen mellan de heliga som delar de heliga gåvorna. I kyrkan har de troende del i samma dop till Kristus och tar del i samma Herrens måltid. Var för sig bidrar de till enheten när deras personliga gåvor tas i bruk. Gemenskapen yttrar sig som ömsesidigt tjänande (grek. *diakonía*).

Liksom enheten i mångfald är konstitutionell är tjänandet en livsbetingelse för kyrkan som Kristi kropp. Självt kom ju Guds son som tjänare åt barmhärtighetens Fader, inte för att bli betjänad utan för att tjäna en splittrad mänsklighet som längtar efter helhet och gemenskap. Mästaren underströk varje lärjunges uppgift att med honom som förebild vara andras tjänare. Döpta till honom är vi kallade att dag för dag följa honom och bära korset - kärlekens, försoningens och hoppets tecken - mitt i världen.

Kyrkan - Andens tempel

I Nya testamentet ges löften om en fullkomlig värld med ett nytt Guds tempel, som är uppfyllt av Guds närvaro och där alla heliga lever i vördnad, tillbedjan och lovsång.

Men det fullkomliga hör till fulländningen. Så länge tiden består pågår Andens bygge, som växer till ett heligt tempel i Herren. Kristus själv utgör hörnstenen, den som allt står och faller med (Matt 21:42; Apg 4:11; Ef 2:20-22; 1 Kor 3:10-11). Kristi kropps tempel, som bröts

ner i döden och upprättades efter tre dagar, är uppfyllt av Anden (Joh 2:19-22). Under århundraden har människor runt om i världen genom dopet och tron fogats in som levande stenar i en andlig boning åt Gud och det skall fortsätta så länge tid är.

Anden utför bland, i och genom människor sitt verk att resa det tempel, som är den kristna församlingen och kyrkan. Anden såsom Herren och Livgivaren framkallar, förnyar och fördjupar trons liv. Anden såsom Hjälparen lär, vägleder och stärker de kristtrogna, stöder dem i deras svaghet, lockar fram deras bön och vädjar för dem inför Fadern. Anden övar splittrade människor att bekämpa det onda och att hålla fast vid och göra sådant som är gott. Anden vill förmå dem att tjäna och bistå varandra, var och en med sin nådegåva (*chárisma*). I Andens tempel formas de till den vördnad, tillbedjan och lovsång som i handling, ord och livshållning här i världen förhärligar Fadern genom Sonen.

Andens tempel och gudstjänsten hör ihop. Gudstjänsten är hjärtpunkten för allt vad kyrkans gemenskap heter. Den är källflödet för frisk och frimodig tro och villighet till tjänst och vittnesbörd. I Andens tempel ingår människor som levande stenar och förblir däri genom att de håller sig till Gud, hans ord och sakrament.

Genom evangeliets ord och sakramentshandlingar samlas Guds folk och rustas för tjänsten i och för världen. Det är här som lemmarna i Kristi kropp görs livsdugliga. *Evangelium om Jesus Kristus* som världens frälsare och vår Herre är hemligheten som gör kyrkan till kyrka.

EN TJÄNANDE KYRKA

Gudsfolkets kallelse

Hela Guds folk är kallat att gestalta och förmedla evangelium om Jesus Kristus som frälsare och befriare för alla människor. Alla döpta har fått uppdraget att tjäna och vittna i världen. Hela kyrkan, varje församling och varje enskild kristen skall föra det apostoliska budskapet vidare (Matt 28:16-20, Mark 16:14-20).

Genom dopet är alla kristna vigda till tjänst. De är kallade att representera Kristus i världen och levandegöra honom bland människor. Kristna människor kan se Kristus i sin nästa och själva vara en Kristus för andra. I Guds ord och bön får de fördjupad kunskap om Guds väsen och om vad lydningen för hans vilja kan betyda i umgänget med människor. Som delaktiga i den stora befrielsen frambär gudsfolket sin lovsång till Gud i hela hans skapelse. Den lovsången är ett vittnesbörd för människor om Guds herravälde.

Var och en som lever i tron blir undervisad av Anden och får insikt om sanningen. Varje kristen blir utrustad med särskilda andliga gåvor, som ges så att de tillsammans blir till nytta för hela församlingen (1 Kor 12:4-11). Därför heter det: "Tjäna varandra, var och en med den nådegåva (*chárisma*) han har fått, som goda förvaltare av Guds nåd i dess många former" (1 Pet 4:10) och "Vi är Guds verk, skapade genom Jesus Kristus till att göra de goda gärningar som Gud från början har bestämt oss till" (Ef 2:10). Gud utrustar oss för de gärningar han bestämt oss till och ger oss "förmågan att vara tjänare åt ett nytt förbund, som inte är bokstav utan är ande" (2 Kor 3:6).

Det är hela Guds folk som med olika nådegåvor tillsammans förvaltar Guds mångfaldiga nåd. Guds kyrka på jorden byggs av alla tillsammans för att tjäna den värld till vilken kyrkan är sänd. Detta är den tjänst i Kristi kyrka som brukar kallas *de döptas och troendes prästdöme*.

Den allmänna tjänsten i kyrkan

I Kristi kyrka är alltså alla kristna genom dopet kallade att tjäna varandra och hela skapelsen. "Med en och samma Ande har vi alla döpts att höra till en och samma kropp" (1 Kor 12:13). Liksom kroppens lemmar är till för att tjäna varandra och gör tjänst åt helheten, så gäller detsamma om lemmarna i Kristi kropp. Den enes uppgift är lika nödvändig för helheten som den andres. Det är genom mångfalden som enheten fungerar. Första Petrusbrevet talar om de kristna som "levande stenar i ett andligt husbygge" och som "ett heligt prästerskap" som skall "frambära andliga offer som Gud vill ta emot" (1 Pet 2:5).

Den allmänna tjänsten åt evangelium, som varje kristen är kallad till, beskrivs i Nya testamentet som en offertjänst. Första Petrusbrevet talar om de kristna som "kungar och präster, ett heligt folk" (1 Pet 2:9) och "ett heligt prästerskap" som skall frambära andliga offer. De grekiska orden *hierévs*, som betyder "offerpräst", och *hierátevma*, som betyder "offerprästadöme" och *laós*, som betyder "folk(gemenskap)" används. När det i Uppenbarelseboken sägs, att Kristus gjort de kristna "till präster åt sin Gud och fader" (Upp 1:6) brukas också ordet *hierévs*.

I Nya testamentet används detta ord alltså inte bara om de hedniska och de levitiska offerprästerna i det gamla förbundet utan också om de kristna och om Kristus som den store "översteprästen" (*archierévs*), som offrat sig själv till människornas frälsning (Heb 4:14, 8:1, 9:11).

Det offer, som de kristna skall frambära, är inte ett försoningsoffer. Det har Kristus som överstepräst redan framburit, då han "med sitt eget blod, inte med blod av bockar och kalvar, en gång för alla har trätt in i helgedomen och vunnit befrielse åt oss för evigt" (Heb 9:12). Kristus har helgat sig själv till ett offer för människornas skull (Joh 17:19) och detta offer kan inte upprepas. De kristnas avgörande offer är av annat slag. De skall frambära sig själva "som ett levande och heligt offer, som behagar Gud" (Rom 12:1), de skall ställa hela sitt liv till Guds förfogande. Detta sker genom tacksägelse, lovsång och kärlekens tjänst (Heb 13:15-16), bön (Upp 8:3-4), understöd till behövande (Fil 4:18) och vittnesbörd som leder till människors omvändelse (Rom 15:16).

Denna offertjänst fullgör de kristna i de döptas och troendes prästämne. Till den är alla kristna kallade och vigda genom dopet. Där finns ingen andlig värdeskillnad. Alla är präster som skall frambära sig själva som ett levande offer inför Gud.

Detta är det kristna lekmannaskapets innebörd. Alla tillhör genom dopet Guds folk och är kallade till kyrkans allmänna tjänst. Det svenska ordet "lekman" går språkligt tillbaka på det grekiska, dock inte nytestamentliga ordet *laikós*, som betyder "tillhörig folket". *Laós*, folk, var redan i nytestamentlig tid en av beteckningarna på kyrkan. Den som hör till Guds folk och är medborgare i Guds rike är en *laikós*. Det är beklagligt att "lekman" ofta fått betydelsen av icke-prästvigd eller okunnig och okvalificerad. Det förändrar emellertid inte ordets ursprungliga och egentliga betydelse.

Den särskilda tjänsten i kyrkan

I kyrkan finns inte bara den allmänna tjänst, som alla kristna kallas till genom dopet. Där finns också en tjänst, till vilken kyrkan kallar män och kvinnor och avskiljer dem genom vigning. Från sin allra första tid har kyrkan genom bön och handpåläggning avskilt enskilda kristna till denna särskilda tjänst i kyrkan. Paulus beskriver den tjänst, som han blev kallad till som en försoningens tjänst. "Jag är alltså Kristi sändebud, och Gud manar er genom mig. Jag ber på Kristi vägnar: låt försona er med Gud" (2 Kor 5:18-20). Bland dem som är kallade och vigda till försoningens tjänst är några anförtrödda försoningens ord. Andra är kallade att vårda och ha andlig uppsikt över församlingarna, andra åter att ta särskilt ansvar för att tron blir verksam i kärlekens gärningar.

Den särskilda tjänsten i kyrkan är en gåva från Gud och samtidigt ett uppdrag som kyrkan ger genom bön och handpåläggning i vigningen till det kyrkliga ämbetet.

Tjänare åt Kristi evangelium - så betecknas de som sänds ut i den särskilda tjänsten i Svenska kyrkans vigningsordningar från 1987. I vår tradition har det varit vanligt att tala om "predikoämbetet", eftersom

kallelsen gäller att räcka fram det saliggörande evangeliet i såväl ord som handling. När man talar om "kyrkans ämbete", betonar man att den särskilda tjänsten tillhör kyrkans grundstruktur och fordras för att Guds folk skall byggas upp i tron och rustas för tjänst och vittnesbörd i världen. "Ämbete" och "tjänst" har samma grundbetydelse och avser att återge det nämnda nytestamentliga ordet *diakonía* (lat. *ministerium*).

I internationell ekumenik talas ofta om kyrkans *ordained ministry* ("vigningstjänst") och innehavarna kallas *ordained ministers*. Syftet är att påminna om två förhållanden som gäller kyrkans vigda tjänare. För det första har de som alla andra kyrkans medlemmar genom dopet del i den gemensamma kallelsen till tjänst. För det andra står de i ett särskilt gudomligt uppdrag som kräver en särskild avskiljning; de vigs till den kyrkliga tjänst som är nödvändig för Guds folks grundläggande uppgift i världen - att överräcka evangeliet.

Det treledade ämbetet

Jesus Kristus kallade och sände sina apostlar och därmed började hela kyrkans sändning till världen: "Jesus sade till dem igen: 'Frid åt er alla. Som Fadern har sänt mig sänder jag er'. Sedan andades han på dem och sade: 'Ta emot helig ande. Om ni förlåter någon hans synder, så är de förlåtna, och om ni binder någon i hans synder, så är han bunden'" (Joh 20:21-23). Jesus utrustade apostlarna med helig ande och fullmakten att förlåta synder. Den sändning, som de själva mottagit, förde de vidare till nya generationer. I apostolatet finns ursprunget till kyrkans ämbete. Ämbetet är således en Guds gåva till kyrkan. Som en del av kyrkans grundstruktur skall det sörja för att tjänsten åt evangelium blir utförd.

Kyrkans vigda tjänare har uppdraget att på Kristi vägnar i ord och handling förkunna evangelium och stärka enheten med Kristus: "Den som lyssnar till er, han lyssnar till mig, och den som avvisar er, han avvisar mig. Men den som avvisar mig, han avvisar honom som har sänt mig" (Luk 10:16). De är på detta sätt tagna i anspråk för Guds fortsatta handlande med sitt folk. Sitt ämbete utövar de *i* kyrkan som en del av

kyrkans gemenskap och *för* kyrkan som ett betjänande av dess medlemmar. Det kyrkliga ämbetet kallas ibland Andens ämbete. Det innebär inte att Andens gåvor uteslutande skulle vara knutna till ämbetet men att detta utövas i och genom Anden för att uppliva och stärka nådegåvorna i församlingen.

Nya testamentet ger inget tydligt och klart mönster för det kyrkliga ämbetets utformning. Den verksamhet som apostlarna på Kristi uppdrag grundade i de nybildade kristna församlingarna utformades och leddes från början på olika sätt på olika platser. Ansvar för församlingarnas mångsidiga verksamhet togs av människor med skilda uppgifter och gåvor. Ur mångfalden vidareutvecklade kyrkan med tiden tre uppdrag inom kyrkans ämbete, nämligen episkopens, presbyterns och diakonens.

I Fil 1:1, 1 Tim 3:1-7 och Tit 1:7-9 möter begreppet *epískopos*, som översätts med "församlingsledare" och har grundbetydelsen "en som har tillsyn eller uppsikt över något". Innehavaren av denna tjänst hade ett ledningsansvar i församlingarna, vilket även framgår av de särskilda krav, som ställdes på denne. I de nämnda breven möter också begreppet *diákonos*, som översätts med "medhjälpare". Om än Nya testamentets uppgifter om episkoper och diakoner är ganska fåtaliga, så finns desto fler om dem som kallas presbyterer. Ordet *presbyteros*, som i NT '81 översätts med "äldste", är grundordet för det svenska "präst". Från början fanns ingen klar skillnad mellan presbyterernas och episkoperernas uppgifter men efter hand kom episkoperna att bli presbyterernas förmän. Presbyteriet hade ett läroansvar, vilket framgår av apostlamötet i Jerusalem. Tillsammans med apostlarna och hela församlingen i övrigt fattade presbyteriet mötets beslut (Apg 15, 16:4). Författaren till 2 och 3 Johannesbrevet presenterar sig som presbyter, och Första Petrusbrevet karakteriserar presbyterer som "herdar" för Guds hjord (1 Pet 5:1-2). I Jakobs brev tillskrivs de ansvar för församlingens helande av de sjuka med smörjelse och förbön (Jak 5:14). I Apg 14 berättas hur Paulus och Barnabas tillsatte presbyterer i Lystra, Ikonion och Antiochia. Av Paulus fick Titus i uppdrag att tillsätta presbyterer i varje stad på Kreta efter apostelns anvisningar (Tit 1:5). Timotheos, som var in-

satt som kyrkoledare i Efesos, fick samma uppdrag och förmanades därvid att inte förhastat sig med handpåläggningen (1 Tim 5:22). De antydningar, som Nya testamentet ger oss, visar att den allmänna tjänsten i kyrkan utövades i samspel med den särskilda tjänsten. Det kyrkliga ämbetet och de döptas och troendes prästadöme fungerade tillsammans med sina olika uppgifter. Allt var inriktat mot samma mål: Guds ära och församlingens uppbyggande som en levande och organisk gemenskap i Kristus.

ETT ÄMBETE - TRE UPPDRAG

Under de första århundradena utbildades i anslutning till kyrkans och församlingarnas behov tre ansvarsområden inom det kyrkliga ämbetet. Man brukar därför tala om det tredelade ämbetet. Att begreppet det "treledade" ämbetet här i stället används motiveras av att detta uttryck klarare än begreppet "tredelad" anger att det är fråga om ett enda ämbete. De tre uppdragen inom det kyrkliga ämbetet har olika profil, som bör upprätthållas, även om uppgifterna ofta täcker varandra.

Enligt reformatorisk uppfattning är ämbetet inte ett *sacerdotium*, ett offerämbete, utan ett *ministerium*, ett tjänande ämbete, som har att betjäna församlingen med Guds ord och sakramenten. I Augsburgska bekännelsens artikel 5 kallas ämbetet därför *ministerium docendi evangelium et porrigendi sacramenta*, evangelieförkunnelsens och sakramentsutdelandets ämbete, som är instiftat av Gud för att människorna skall kunna få den rättfärdiggörande tron. Där "evangelium rent förkunnas och sakramenten rätt förvaltas" finns den kyrka som är de heligas samfund, heter det i samma bekännelsens artikel 7. Ämbetet är alltså en nödvändig del av kyrkan.

I den lutherska reformationen innefattade predikoämbetet hela det kyrkliga ämbetet med uppgiften att i ord och handling förkunna och tydliggöra evangeliet. Även om reformatorerna mot bakgrund av den medeltida utvecklingen och samtidens samhällsskick fann det riktigt att integrera den diakonala uppgiften i prästämbetets ansvar, så är läget idag ett helt annat. Genom sin integrering i prästämbetet fick det diakonala ansvaret en naturlig och självklar förankring i gudstjänsten. När vi i vår egen tid, sedan halvtannat sekel, har återfått diakonatet som ett särskilt uppdrag i kyrkan är det angeläget att denna förankring i gudstjänsten behålls. Med sitt uppdrag att förkunna evangeliet i handling har diakonämbetet sin givna utgångspunkt i gudstjänstens nådemedels-gemenskap och är tillsammans med biskopsämbetet och prästämbetet en naturlig del av det för kyrkan konstitutiva ämbete, som beskrivs i Augsburgska bekännelsens artikel 5.

Biskopens ansvar

I och med apostlarnas död upphörde det urkristna apostolatet. Så småningom fick episkoperna, vilkas uppgifter i nytestamentlig tid knappast kan skiljas från presbyterernas, ett allt klarare markerat episkopalt ansvar i ordets ursprungliga mening. Dämed fick de också en särställning. I början av andra århundradet möter detta i det s k "monarkiska episkopatet" med ett särskilt ansvar för läran och kyrkans enhet. Den förste företrädaren för denna bestämning av biskopens ställning och ansvar var Ignatios av Antiokia. I sitt brev till församlingen i Filadelfia betonar Ignatios särskilt biskopens ansvar för kyrkans enhet: "Var ivriga att bruka *en* nattvard (*evcharistía*), ty *ett* är vår Herres Jesu Kristi kött och *en* är kalken till enheten i hans blod, *ett* är altaret, liksom biskopen är *en* tillsammans med presbyteriet och mina medtjänare diakonerna".

Det ekumeniska dokumentet "Dop, nattvard, ämbete" beskriver det moderna biskopsämbetet på liknande sätt med betoning av dess ansvar för tillsynen och enheten och dess gemenskap med medtjänarna i ämbetet: "Biskopar har pastoral tillsyn över det område, vartill de kallats. De tjänar apostolicitet och enhet i kyrkans undervisning, gudstjänst och sakramentala liv. De utövar andligt ledarskap för kyrkans mission. De förbinder den kristna gemenskapen i sitt eget område med den vidare kyrkan och den universella kyrkan med sin egen gemenskap. I gemenskap med presbyterer och diakoner och hela församlingen är de ansvariga för den rätta förmedlingen av ämbetsmässig auktoritet i kyrkan".

I sin moderna utformning och med nuvarande uppgifter kan biskopsämbetet lika lite som de övriga uppdragen inom det kyrkliga ämbetet föras direkt tillbaka till Nya testamentet även om de ursprungliga funktionerna finns kvar. Det ledningsansvar, som utformades mer i detalj när den urkristna episkopetjänsten utvecklades till biskopstjänst, kom efter hand också att förenas med samhällseliga uppgifter, som inte sällan innebar en politisk och ekonomisk maktutövning. När det romerska riket föll samman, övertog biskoparna i västerlandet också civila uppgifter. Stundom blev biskoparna länsherrar, som mottog förläningar och som inte sällan samlade på sig flera ekonomiskt givande

ämbeten. Också de svenska biskoparna hade under medeltiden åtskilda sådana förläningar med åtföljande förpliktelser mot den världsliga makten. De satt i kungens råd och hade i vissa lägen även till uppgift att styra riket.

Mot denna utveckling reagerade reformatörerna starkt. Deras kritik riktades dock inte mot biskopsämbetet som sådant utan mot sammanblandningen av andligt och världsligt i utövningen av ämbetet. Biskopsämbetet är väl dokumenterat i bekännelseskriterierna, om än tillsynsansvaret i vissa lutherska kyrkor kom att läggas på personer med beteckningen "superintendent" istället för "biskop". Augsburgska bekännelsen säger i artikel 28 att biskoparna "efter gudomlig rätt" skall bära omsorg om att evangelium förkunnas rent och tas emot rätt i församlingarna. De skall gå till rätta med det som strider mot evangelium. Till deras uppdrag hör att bära ansvar för att kyrkans ordning och verksamhet står i överensstämmelse med Guds ord, blir goda redskap för evangeliet och tjänar kyrkans enhet genom att motverka osämja och splittring. Att den reformerade svenska kyrkan såg biskopens uppdrag i kyrkans ämbete som en omistlig gåva till kyrkan framgår bl a av att Laurentius Petri i Kyrkoordningen 1571 beskriver biskopsämbetet som en gåva, "utan tvivel av Gud den helga Andan (som alla goda gåvor giver) utgången", som måste bevaras "så länge världen står". Biskopsämbetet är ett tecken på vår kyrkas samband med kyrkan genom tiderna, apostlarnas kyrka, fornkyrkan, medeltidens kyrka och reformationstidens. Den apostoliska successionen som läro- och vigningssuccession är ett uttryck för strävan att bevara troheten mot kyrkans grund i fullföljandet av kyrkans uppdrag idag. Kontinuiteten med den apostoliska tron och den universella kyrkan är det avgörande, inte den obrutna kedjan av vigningar. Den hör till kyrkan som helhet. Vigningssuccessionen är inte en garanti men ett tecken på en sådan kontinuitet. Läro- och vigningssuccession kan finnas trots olika utformningar av ämbetet. Vår kyrka erkänner därför ämbetet i kyrkor som saknar episkopal vigningssuccession. Samtidigt betraktar vår kyrka bevarandet av det historiska biskopsämbetet som en Guds gåva av den heliga Andan till henne att förvalta såväl i hennes eget liv som ekume

niskt.

I sin ämbetsutövning står biskopen i en ofrånkomlig relation till samtid och samhälle. En inte oviktig del av biskopens tillsynsansvar gäller också allmänna samhällsfrågor med anknytning till kristen tro och etik. En viktig förutsättning för att biskopen med frimodighet och integritet skall kunna fullgöra sina åligganden är att han står helt fri från politiska bindningar i den samhällseliga maktapparaten. Biskopen är kyrkans talesman med Guds ord som den enda avgörande auktoriteten.

Ledningsuppgiften i kyrkan är inte exklusivt knuten till kyrkans ämbete, och herdeuppsdraget är inte förbehållet biskopen ensam. Hela Guds folk bär sitt ansvar inom de döptas och troendes prästadöme. Men för biskopen är detta ansvar särskilt betonat. Stiftsbiskopens ansvar har vunnit ökat erkännande och ökad betydelse. I samverkan med övriga biskopar och med stiftets präster, diakoner och övriga medarbetare är biskopen med sitt tillsyns-, lednings- och läroansvar ett tecken på en vidare kyrkogemenskap och samhörigheten med hela Guds folk över de nationella gränserna.

Att vara biskop

Att vara biskop är

att genom val av församlingarna och vigningen vara insatt bland dem som genom kyrkans historia och i samtiden utövar kyrkans *episkopé*, ledning och tillsyn,

att i hörsamhet mot Anden leda Kristi kyrka och i sitt stift bära ansvar för att evangelium rent och klart förkunnas och för att sakramenten utskiftas enligt kyrkans ordning och bekännelse till människors frälsning,

att viga nya präster, diakoner och biskopar,

att vara *pastor pastorum* för stiftets präster,

att med präster och diakoner förvalta nådens ämbete i en kyrka präglad av frimodighet, lyhörd omsorg och det inre livets växt,

att vara brobyggare med kallelsen att arbeta för kyrkans synliga enhet,

att delta i det offentliga samtalet och ge röst åt kyrkans tro och värderingar,

att förvalta kyrkans andliga arv så att det inte förskingras utan tillväxer,

att bedja om hjärtats ödmjukhet efter Kristi förebild och i tro söka förlåtelse vid korset och ny frimodighet hos den uppståndne och att trots mänsklig svaghet vara den gudomliga enhetens tjänare.

Prästens ansvar

Det svenska ordet präst kommer, som tidigare påpekats, av det grekiska *presbýteros*. Begreppet står vanligen för ett personkollektiv, "de äldste". I den lokala församlingen fungerade presbyteriet som ett ledningskollektiv. Dess medlemmar framstod efter hand som episkopens speciella medhjälpare i församlingen. Begreppet *presbýteros* (lat. *presbyter*) blev på så sätt reserverat för denna särskilda grupp av församlingstjänare och fördes sedan vidare i andra språk under formen priest, Priester och präst.

Det är avgörande för den rätta förståelsen av prästämbetet att det var *presbýteros* och inte *hierévs* som kom till användning som term, eftersom *hierévs* betyder "präst för offertjänst". I det nya förbundet var någon särskild prästerlig offertjänst inte aktuell och därför var begreppet *hierévs* inte användbart annat än för den offertjänst som är en uppgift för de döptas och troendes prästadöme. I den fortsatta utvecklingen under medeltiden kom dock offertanken att aktualiseras också för präst-

ämbetet. Som beteckning för prästämbetet infördes då *sacerdos*, som är den latinska översättningen av det grekiska *hierévs*, offerpräst. Prästerna som kollektiv kallades inte längre *presbyterium* utan *sacerdotium*. De ansågs vara utrustade med en speciell förmåga (*potestas*) att utföra medlartjänst och "frambära offer inför Gud och fira mässan för levande och döda" som det formulerades i den medeltida prästvigningensordningen.

Denna medeltida tolkning av prästämbetets innebörd och uppgift kritiserades med skärpa av reformatorerna. Försoningsoffret har en gång för alla framburits av Kristus själv och kan inte upprepas. Laurentius Petri framhöll i sin kyrkoordning, att Kristi offer aktualiseras i mässan, men inte så att det på nytt frambärs av prästen utan så att den kristne tar emot det i form av nattvardens bröd och vin. Reformatorerna värjde sig därför mot termen *sacerdos* och även i viss mån mot *presbyter* som beteckning för prästämbetets innehavare och talade hellre om "predikant" eller "lärare" eller "pastor", som betyder "herde". Det svenska ordet "präst" blev ändock den gängse beteckningen. Genom att betjäna församlingen med Guds ord och sakramenten fyller prästen sitt pastorala uppdrag. Prästen betecknas därför traditionellt som *Verbi Divini Minister*, det gudomliga Ordets tjänare. Som sådan står prästen i tjänst hos Kristus och handlar å hans vägnar. I Augsburgska bekännelsens apologi artikel 7 uttrycks detta så att prästen "representerar Kristus" (*repraesentat Christi personam*). Kristusrepresentationen, som också gäller de andra uppdragen i kyrkans ämbete, beskrivs på följande sätt i det s k Maltadokumentet från dialogen mellan lutheraner och romerska katoliker, 1972: "Det rådde enighet om att ämbetet representerar Kristus och hans ställning visavi församlingen endast i den mån det låter evangeliet komma till uttryck." Representationen är objektiv i den meningen att den inte är beroende av ämbetsbärens tro, moraliska egenskaper, kön eller ras. Detta är en för klassisk kristen ämbetssyn grundläggande tanke, som i Augsburgska bekännelsens artikel 8 uttrycks så, att "både sakramenten och Ordet äro i kraft av Kristi instiftelse och befallning verksamma, även om de meddelas genom ogudaktiga".

Ämbetsbärens person åstadkommer eller garanterar således inte nådemedlens giltighet men tas i anspråk för nådemedelsförvaltningen. Det är därvid av vikt att lära och liv korresponderar så att ämbetsbärens person inte döljer Kristus.

Prästens grundläggande pastorala ansvar är att förkunna Kristi ord. Tron bygger på förkunnelsen och prästen är sänd att förkunna (Rom 10:14-17). Därför har Kristus kallat "några till apostlar, andra till profeter, till förkunnare eller till herdar och lärare. De skall göra de heliga mera fullkomliga och därigenom utföra sin tjänst och bygga upp Kristi kropp, tills vi alla kommer fram till enheten i tron och i kunskapen om Guds son, blir fullvuxna och når en mognad som svarar mot Kristi fullhet" (Ef 4:11-13). Till detta pastorala tjänande är prästen sänd av Kristus. Därför skall prästen anses och tas emot som Kristi tjänare och förvaltare av Guds hemligheter (1 Kor 4:1), inte för att vara herre över andras tro utan för att hjälpa dem till glädje (2 Kor 1:24), frimodig beaktelse och uthållighet att göra Guds vilja. Om evangeliet inte aktualiseras i ord och handling genom förkunnelse, undervisning, själavård, avlösning, dop och kommunion kan ingen tro uppstå och ingen kyrka finnas.

Uppdraget att vara präst kan utformas på olika sätt. Ofta fullgörs det på olika tjänster i kyrkan. Men en präst kan fungera i sitt ämbete också utan att ha en befattning i den kyrkliga organisationen. Innehavet av prästerlig befattning förutsätter innehav av prästämbetet men innehav av prästämbetet förutsätter inte innehav av en reglerad prästerlig befattning. I båda fallen kvarstår det grundläggande pastorala ansvaret att i ord och handling förmedla det evangelium, varigenom den heliga Anden skapar och vidmakthåller tron på Kristus.

Präst och församling är tillsammans underställda evangeliet. Som Guds ords tjänare är prästen tagen i anspråk av Kristus för att betjäna församlingen. Prästen är den uppståndne och levande Kristi sändebud, inte människors. Detta är grunden till prästens frimodighet. Det är "i Kristi stad och ställe" som prästerna frambär (*Christi vice et loco porrigunt*) hans ord och sakrament, så att Kristus själv blir hörd och mottagen. Uppdraget att i ord och sakrament bära Guds gåvor till männi-

skorna utövas inom församlingen och i dess gemenskap. När det sägs att prästen genom vigningen "avskiljs" till sitt uppdrag innebär detta inte att prästen avsöndras från församlingen utan sänds till tjänande i den.

Att vara präst

Att vara präst är

att genom kallelse och vigningen vara insatt bland det gudomliga ordets tjänare i alla tider,

att förkunna Guds livgivande och frälsande närvaro i hela skapelsen och bland alla människor,

att under Andens ledning förkunna evangelium rent och klart,

att förmedla förlåtelse, tröst och mening till människor som är märkta av skuld, sorg och tomhet,

att vara redskap när människor genom dopet inlemmas i Kristus och infogas i Kristi kyrkas gemenskap,

att i visshet om Kristi närvaro i bröd och vin leda firandet av den heliga måltiden i församlingens gemenskap med de trogna i alla tider och med hela den himmelska härskaran,

att i allt hålla fast vid Jesu Kristi seger över döden och så vinna näring åt tron, kraft åt hoppet och mod att trots alla tillkortakommanden vara den gudomliga nådens tjänare.

Diakonens ansvar

I Jesu liv och gärning möter ständigt hans omsorg om den enskilda människan. Det Jesus sade och gjorde förenades i denna omsorg: "Han vandrade omkring i hela Galileen och undervisade i synagogorna, förkunnade budskapet om riket och botade alla slags sjukdomar och krämpor" (Matt 4:23). Med sina gärningar likaväl som med sina ord visade han vem han var (Luk 6:17-19). I hans gärningar tog budskapet konkret och synlig gestalt och han visade själv på de goda gärningarna som ett vittnesbörd om den himmelske fadern (Matt 5:14-16).

Att med Kristus som föredöme låta livet stå i Guds och människornas tjänst blev en självklar kallelse för de första kristna församlingarna. En särskild grupp av församlingsmedhjälpare växte fram med det karitativa tjänandet som en huvuduppgift. Även om vår kunskap om detta uppdrag i församlingens tjänst är ganska bristfällig är det fullt klart att det diakonala tjänandet från början blev en naturlig huvuduppgift i församlingen och en nödvändig del av kyrkans liv. Några bibelställen antyder också detta. I Fil 1:1 hälsar Paulus församlingens diakoner som en särskild grupp av medhjälpare och i 1 Tim 3:8-13 talas det om de särskilda krav som ställs på dem. Vår "syster Foibe, som tjänar församlingen i Kenchreai" kallas för diakon (Rom 16:1). När aposteln i Rom 12:7 talar om "tjänandets gåva hos den som tjänar" finns det anledning att anta att det är församlingens diakoniansvariga som åsyftas. Men tjänandets uppgift gällde inte bara diakoner och diakonissor utan hela församlingen. Deras särskilda uppdrag att bära det karitativa ansvaret innebar inte att församlingen som helhet befriades från förpliktelser till kärlekstjänsten. Därmed markerades i stället att uppdragets vikt krävde att särskilt ansvariga ledde och inspirerade detta arbete.

Diakonerna fungerade oftast tillsammans med episkoperna som deras assistenter och utsända. De stod i förbindelse med såväl församlingar som enskilda behövande kristna. För diakonatets instiftande har man ofta hänvisat till berättelsen i Apg 6 om de sju män som utsågs till att ansvara för utspisningen av de grekisktalande änkorna. Numera är forskningens ståndpunkt att diakonatets ursprung inte är att finna i den-

na text. Några entydiga besked om diakonatets olika uppgifter finns inte i Nya testamentet men ett brett spektrum i det karitativa ansvaret antyds. Det gällde inte bara omsorgen om de nödlidande utan även undervisning, ekonomisk förvaltning, administration och liturgiska uppgifter.

I den fortsatta utvecklingen kan man se hur de liturgiska uppgifterna under medeltiden blev dominerande inom diakonatet. Det blev därmed en manlig funktion, medan diakonissämberet efter hand uppgick i det kvinnliga ordensväsendet. Inom detta levde diakonämbetets karitativa uppgift kvar, medan den snart fördunklades inom det manliga diakonatet till förmån för den liturgiska funktionen. Det manliga diakonatet blev därmed endast ett stadium på väg till prästvigningen.

Mot denna utveckling protesterade reformatörerna. När diakonens uppgift hade blivit att läsa episteln och evangeliet i mässan hade diakonatets rätta funktion missförståtts, framhöll Luther. Diakonämbetets uppgift var främst att dela ut av kyrkans tillgångar till de fattiga. Luther hade gärna sett att församlingarna indelades i distrikt, där en predikant svarade för förkunnelsen och några diakoner svarade för den karitativa omsorgen. Denna tanke kom dock inte att fullföljas i den lutherska reformationen och därför försvann diakonatet. Det karitativa ansvaret överfördes på prästämbetet, vars innehavare enligt prästlöftena skulle vårda sig om fattiga, sjuka och värnlösa. I Sverige fanns ett liturgiskt diakonat kvar in på 1600-talet, men i det gamla enhetssamhället kom kyrkligt och borgerligt ansvar för de nödställda att sammanfalla. Huvudansvaret för den karitativa verksamheten låg dock i vårt land på kyrkan och prästerskapet ända fram till mitten av 1800-talet.

Ungefär samtidigt som den gamla socknen delades upp i församling och borgerlig kommun och den senare tog ansvar för socialvården återuppstod det karitativa diakonatet i en frivillig form. Under inflytande främst från Tyskland framväxte inom den lågkyrkliga väckelsen ett kristet karitativt ansvar, som resulterade i att Ersta grundades 1851 som den första diakonissanstalten i Sverige. I enlighet med väckelsens tankar om den kristna föreningens särskilda andliga ansvar skapades diakoniinstitutionerna av enskilda sällskap. Detta sätter fortfarande sin

prägel på det diakonala arbetets struktur i Svenska kyrkan. Samtidigt har diakonatet under 1900-talet fått en självklar plats inom Svenska kyrkan.

Det diakonala ansvaret var tidigare integrerat i prästämbetet. Ett av prästlöftena hade en klart karitativ karaktär fram till 1987, då det infördes i ordningen för diakonvigningsmässan. Numera har diakonatet allt klarare börjat framträda som ett självständigt uppdrag inom det kyrkliga ämbetet. År 1921 fick Svenska kyrkan de första officiella ordningarna för diakon- och diakonissvigning under rubriken: "Hur diakon/diakonissa må inställas i sitt kall". Därmed gavs ett kyrkligt erkännande av diakonens och diakonissans uppdrag och en ordning för deras sändning. Med handboken 1942 infördes beteckningen "vigning" i de separata ordningarna för diakon- respektive diakonissvigning. I den gemensamma vigningsordningen 1987 klargjordes ytterligare att diakonatet är kyrkans organ för församlingens karitativa ansvarstagande.

I jämförelse med biskopsämbetet och prästämbetet har diakonämbetet större svårigheter att säkra sin identitet. De förra har anförtrotts vissa specialuppgifter som förstärker deras identitet. Biskoparna ensamma förrättar prästvigning och prästerna har den exklusiva rätten att förvalta sakramenten. Diakoniatet har ingen motsvarande exklusiv rättighet. Även i andra kyrkor kan samma strävan iakttas att bryta de snäva gränser som sedan tidig medeltid byggts upp kring diakoniatets uppgift och ansvar och låta det återfå en mer urkyrkligt präglad frihet och flexibilitet. Det är dock uppenbart att åtskilligt ännu återstår när det gäller att vinna en av alla erkänd klarhet i fråga om diakoniatets plats och roll inom det kyrkliga ämbetets ram i det moderna samhället. Under senare år har några viktiga steg i denna riktning tagits. Det tidigare citerade ekumeniska dokumentet "Dop, nattvard, ämbete" berör i sin karakteristik av diakonämbetet inte bara dess huvudsakligt karitativa uppgift utan även dess liturgiska, pedagogiska och administrativa funktion. Diakoniatet "representerar inför kyrkan hennes kallelse att vara tjänare i världen. Genom att i Kristi namn ta upp kampen i samhällets och enskildas otaliga nödsituationer exemplifierar diakoner

det inre sambandet mellan gudstjänst och tjänande i kyrkans liv. De utövar ansvar inom församlingens gudstjänst, t ex genom skriftläsning, förkunnelse och folkets ledande i bön. De hjälper till med församlingens undervisning. De utövar ett kärlekens ämbete inom församlingen. De fullgör vissa administrativa uppgifter och kan väljas till styrande ansvarsbefattningar".

Också i vigningsordningen 1987 markeras diakonatets särskilda uppgift att med Kristus som förebild "i församling och samhälle vara ett barmhärtighetens tecken" både för dem som behöver möta barmhärtighet och för dem som skall visa medmänsklig omsorg. När diakonämbetet förnyas i vår egen tid är dess uppdrag det urgamla: inte att befria de medkristna från utan inspirera och stärka dem till lyhörd medmännisklighet och uthålligt tjänande.

Att vara diakon

Att vara diakon är

att genom kallelse och vigning vara sänd att i Andens kraft förmedla
Guds kärlek genom tjänande bland människor,

att mätta de hungriga, hjälpa de sjuka, bistå de gamla och så vara Jesu
Kristi händer på jorden,

att värna de minsta, ge röst åt de tystade, försvara de utsatta, stödja de
svaga, värna om skapelsens integritet och så göra evangelium synligt,

att trösta de sörjande och undervisa de frågande om kärlekens väg,

att peka på Guds rikes verklighet mitt i samhället och kämpa för rättvisa, delaktighet och värdighet för alla,

att i den lidande och lovsjungande kyrkans gemenskap och med lyhörd inlevelse i bönen bära fram människors nöd inför Gud,

att alltid se på Jesus Kristus, tjänarnas tjänare, och så hämta inspiration och kraft att trots all svaghet vara den gudomliga kärlekens tjänare.

Gemenskapen i ämbetet

Inom det treledade kyrkliga ämbetet ryms en rik differentiering när det gäller uppdrag och uppgifter. Några gör sin tjänst i biskopsämbetet och många i prästämbetet eller diakonämbetet. I specialuppgifter och med specialbegåvning kan detta tjänande utformas på olika sätt för att låta enskilda människors särskilda gåvor bli till nytta för gemenskapen.

Alla som har uppdrag i det kyrkliga ämbetet har dock alltid det gemensamt att de är tagna i anspråk av Gud för hans folks räkning. De är med olika uppdrag förenade i en ämbetsgemenskap, där ingen är den andres herre eller slav. Det finns en ständig och ofrånkomlig samhörighet mellan dem också då mänskliga motsättningar och slitningar gör sig gällande. Det avgörande är att de tillsammans är insatta i ett ämbete som - enligt Kyrkoordningen 1571 - inte är "något människoverk utan Guds och vår Herres Jesu Kristi egen ordning, vilken det ock håller vid makt och därigenom krafteliga verkar". Infogade i denna ämbetsgemenskap är ämbetsbärarna kallade att med ömsesidig kärlek och respekt fylla var och en sitt uppdrag i gemenskap med Herren Jesus Kristus och med alla sina medtjänare i Kristi kyrka på jorden.

KALLELSE OCH VIGNING

Kallelsen till det kyrkliga ämbetet

I Augsburgska bekännelsens artikel 14 föreskrivs "att ingen utan vederbörlig kallelse bör i kyrkan predika offentligen eller förvalta sakramenten". Eftersom bekännelseskrifterna huvudsakligen behandlar prästämbetet syftar denna formulering på detta uppdrag inom det kyrkliga ämbetet. Men även för biskopens och diakonens uppdrag har kyrkan alltid förutsatt en "vederbörlig kallelse".

Kallelsen till det kyrkliga ämbetet kan se ut på olika sätt men har alltid Gud som ursprung. Luther liksom Kyrkoordningen 1571 skiljer mellan kallelse utan medel och kallelse genom medel. Profeterna och apostlarna kallades utan medel. Den vanliga kallelsen idag är Guds kallelse genom församlingar och enskilda kristna.

Det finns ingen rätt som den enskilde kan göra gällande till något av uppdragen inom det kyrkliga ämbetet. I Kyrkoordningen 1571 uttrycks detta så att ingen kan kräva eller "intränga sig till någrahanda kyrkoämbete". Därtill blir man kallad av Gud genom kyrkans förmedling. Var och en skall enligt Kyrkoordningen följa ordningen för kallelse. Omsorgen om församlingen och respekten för Guds kallelse kräver den lojaliteten.

Kallelsen till det kyrkliga ämbetet har i den lutherska traditionen också beskrivits som tvådelad. Den första kallelsen är den "inre kallelsen" (*vocatio interna*), som innebär att den enskilda människan upplever sig kallad till en särskild tjänst i det kyrkliga ämbetet och känner övertygelsen att detta främst är Guds vilja och inte hennes eget val. För den enskilde är det viktigt att denna kallelse prövas på olika sätt i bön och inför Guds ord. Att följa den inre kallelsen innebär att lyda Guds vilja. Det är då viktigt att se att kallelsen är personlig med allt vad det innebär av skillnader i fråga om tillkomst och innehåll. För någon kan kallelsen växa fram till ett ofrånkomligt personligt val. För en annan blir en upplevelse avgörande. För en tredje blir en insikt om behovet av

tjänare åt evangeliet drivfjädern.

Den andra kallelsen är den "yttre kallelsen" (*vocatio externa*) genom vigningen till det kyrkliga ämbetet. Vigningen är det sista ledet i den process som följer sedan någon efter en inre kallelse uttrycker sin vilighet att ta emot uppdraget att tjäna i det kyrkliga ämbetet. Kandidaterna till ämbetet utväljs (*electio*) och prövas med avseende på sin lämplighet (*examinatio*) av biskop och domkapitel. Slutligen avskiljs de genom vigning (*ordinatio*) av biskop. När det gäller biskopsämbetet har kallelsen vissa särdrag. Där är den inre kallelsen inte den avgörande utan den yttre kallelsen genom det val som stiftets präster och lekmän förrättar. Här gäller i en särskild mening vad Kyrkoordningen 1571 säger om att ingen genom eget beslut kan "tränga sig till" ämbetet.

För prästvigning finns vissa krav på teoretisk och praktisk utbildning vid universitet och pastoralinstitut. För diakonvigningen gäller krav på viss yrkeskompetens inom vårdsektorn eller på det sociala eller pedagogiska området. Härtill kommer en tillämplande diakonal skoling vid en kyrklig diakoniinstitution. Antagningen till diakonvigning har hittills skett genom prövning vid utbildningsinstitutionen, av styrelsen och den biskop som ingår i denna. Utifrån det principiella synsättet, att det diakonala uppdraget är en del av kyrkans ämbete, vore det dock mer konsekvent om beslutet fattades av stiftsbiskop och domkapitel i nära samverkan med diakoniinstitutionen.

Utbildningen avser att skickliggöra ämbetsbärarna för den kyrkliga tjänsten och är på så sätt en förutsättning för vigningen. I princip är dock vigningen för sin giltighet inte beroende av dessa krav, varför kyrkan också på andra grunder och av särskilda skäl kan meddela vigning till det kyrkliga ämbetet. För vigning till biskopsämbetet däremot gäller att biskopskandidatens lämplighet och teoretiska kvalifikationer i varje enskilt fall bedöms av valkorporationen och den utnämmande myndigheten.

Visshet om kallelsen är avgörande för tryggheten vid utövningen av det anförtrodda uppdraget. Guds kallelse står fast. Ämbetsbärarens upplevelse av och frimodighet i kallelsen kan ändras och betvivlas.

Kallelsen genom kyrkans vigning är dock påtaglig på ett annat sätt. Har vigningen skett kan den inte bestridas. Prästen, biskopen och diakonen får arbeta vidare i den tryggheten.

Vigningen till det kyrkliga ämbetet

Vigningen till de olika uppdragen inom det treledade kyrkliga ämbetet är en kyrkans bönehandling. Den regleras i Den svenska kyrkohandboken II som fastställdes av kyrkomötet 1987. Där sägs att "kyrkans vigningshandlingar är ett uttryck för att Kristus genom Anden inom Guds folk för evangeliets skull kallar människor till livslång tjänst. Denna kallelse bekräftas genom kyrkans vigning". Det sägs vidare att "vigningarna till biskop, präst och diakon är likvärdiga uttryck för evangeliets fullhet och för kyrkans uppdrag utifrån detta evangelium, som skall gestaltas i såväl ord som handling".

Mellan de tre vigningshandlingarna finns ett naturligt inre samband som uttrycks genom att samma moment återkommer i en till det särskilda uppdraget anpassad utformning. Vid alla vigningar avläggs löften genom vilka de vigda förklarar sig villiga att med Guds hjälp fullgöra sitt uppdrag inom det kyrkliga ämbetet. Genom att avlägga trosbekännelsen betygar de sin delaktighet i och anslutning till den apostoliska tron. Genom handpåläggning och bön avskiljs de för sina uppdrag, eftersom "den helge Ande, utan vilken detta ämbete ingalunda väl utträttas kan, plägar genom sådana medel given varda", som det heter i Kyrkoordningen 1571. Genom vigningen inlemmas de i ämbetsgemenskapen och får fullmakt att utöva sitt ämbete med dess rättigheter och förpliktelser i enlighet med Svenska kyrkans ordning.

För alla tre vigningarna finns alternativa ordningar så att vigningen kan ske vid en särskild vigningsmessa eller i samband med högmessa eller högmässogudstjänst.

Vid **biskopsvigningen** beskrivs biskopens uppdrag på följande sätt: "En biskop skall ha tillsyn över stiftet och församlingarna och bära ansvar för att Guds ord blir rent och klart förkunnat, sakramenten rätt för-

valtade och barmhärtigheten utövad efter Guds vilja". På detta sätt markeras biskopens tillsynsansvar över de huvuduppgifter som tillkommer stiftets präster och diakoner. Det heter vidare: "En biskop skall viga och visitera, uppsöka, rådslå, lyssna och besluta och i allt han gör styrka Guds folk i kallelsen att tyda tidens tecken och vittna om Guds väldiga gärningar för allt skapat. En biskop skall i sitt ämbete leva som Kristi tjänare och vara en herde för Guds hjord. Med vaksamhet och klokhet skall biskopen tjäna enheten i Kristus till kyrkans uppbyggelse och förnyelse i Anden, så att Guds kärlek blir synlig i världen".

Genom sina vigningslöften lovar biskopen att "med Guds hjälp och i förtröstan på Guds nåd" utöva sitt ämbete så, "att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen" och att "stå fast i kyrkans tro, försvara den och tillse att Guds ord blir rent och klart förkunnat så som det är oss givet i den heliga Skrift och så som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse, och att sakramenten blir rätt förvaltade". Biskopen lovar vidare att i sin tjänst följa, upprätthålla och värna vår kyrkas ordning, att främja enheten i Kristus och att bland människor vara ett vittne om Guds kärlek och försoningens hemlighet.

Efter handpåläggningen ber församlingen: "Ge denna din biskop uthållighet i evangeliets tjänst, trohet och klokhet i omsorgen om ditt folk. Ge *honom* den frimodighet och kraft, det tålamod *han* behöver och håll *honom* alltid nära dig. Låt *honom* fördjupas i tron, hoppet och kärleken".

Vid **prästvigningen** beskrivs prästens uppdrag på följande sätt: "En präst skall predika Guds ord och förvalta sakramenten, leda församlingens bön och tillbedjan i gudstjänsten, undervisa och utöva själavård och så vara en herde för Guds hjord. En präst skall i sitt ämbete leva som Kristi tjänare, öppen för människors behov och i sitt sinne vara vänd till Gud och hela skapelsen. Med trohet och klokhet skall prästen ge Guds folk vad det behöver för att renas och mogna i tron, så att Guds kärlek blir synlig i världen". I sina löften lovar prästen i likhet med biskopen att "med Guds hjälp och i förtröstan på Guds nåd" utöva sitt ämbete så, "att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen". Prästen lovar vidare att "stå fast i kyrkans tro, rent

och klart förkunna Guds ord, så som det är oss givet i den heliga Skrift och så som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse, och rätt förvalta sakramenten". Likaså lovar prästen att följa vår kyrkas ordning och förverkliga sin kallelse med Kristus som förebild och bland människor vara ett vittne om Guds kärlek och försoningens hemlighet.

Efter handpåläggningen ber församlingen: "Ge dina präster uthållighet i försoningens tjänst. Gör dem lyhörda och hängivna. Ge dem den frimodighet och kraft, det tålamod de behöver, och bevara dem i din närhet. Ge dem uppmuntran och glädje i arbetet. Låt dem fördjupas i tron, hoppet och kärleken."

Diakonvigningen följer samma mönster som de övriga vigningarna. Diakonens uppdrag beskrivs på följande sätt: "En diakon/diakonissa skall uppsöka, hjälpa och stödja dem som är i kroppslig och själslig nöd, ge kristen fostran och undervisning i tron, i församling och samhälle vara ett barmhärtighetens tecken och i allt tjäna Kristus i sin nästa. En diakon/diakonissa skall leva som Kristi tjänare och hjälpa människor att gestalta Guds kärlek. Diakonen skall försvara människors rätt, stå på de förtrycktas sida och uppmuntra och frigöra Guds folk till det som är gott, så att Guds kärlek blir synlig i världen". Diakonen avlägger vid vigningen samma löften som prästen med den skillnaden att diakonen i stället för prästlöftet om förkunnelsen och sakramentsförvaltningen lovar att hjälpa de behövande och stå på de förtrycktas sida. Bönen efter handpåläggningen överensstämmer med bönen vid prästvigningen med den skillnaden att församlingen för diakonerna ber om "uthållighet i kärlekens tjänst".

Avstängning från ämbetsutövningen

Det livslånga uppdraget inom det kyrkliga ämbetet kan aldrig förloras. Även om en präst, biskop eller diakon skulle svika sin kallelse och kyrkan skulle vilja ha den ogjord, står Gud fast vid den (2 Tim 2:13). Kyrkans tjänare bör inbördes förmana och uppmuntra varandra att ta väl vara på den anförtrödda nådegåvan och fullfölja det givna uppdraget

med uthållighet, klokhed och stolthet. Att främja detta hör till biskopens pastorala uppgifter (2 Tim 1:6-8, 4:1-5).

Den viktiga skillnaden mellan ämbete och tjänst (i betydelsen av "befattning") innebär att ämbetsinnehavet är en förutsättning för anställningen. Anställningen är däremot inte någon förutsättning för ämbetsinnehavet. En biskop, präst eller diakon som pensionerats från sin tjänst behåller sitt ämbete och är oförhindrad att utöva det fast detta inte längre sker inom ramen för en kyrklig befattning. Om en ämbetsbärare "avstängs" eller "skiljs" eller "avgår" från ämbetet innebär detta att han eller hon inte längre har befogenhet att utöva ämbetet. Kyrkans sändning återtas på detta sätt, men ämbetet, som är en förutsättning för sändningen, går däremot inte förlorat.

Svenska kyrkan står i en tradition som inte endast har en funktionell syn på det kyrkliga ämbetet. Kyrkan kan återta ämbetsbärens befogenheter, men delaktigheten i ämbetet som livsvaraktigt uppdrag har ämbetsbärens fått genom vigning och går således inte förlorat. Därför vigs inte en präst på nytt sedan återinträde i ämbetsfunktionen efter prövning beviljats och prästlöftena förnyats inför biskopen i domkapitlet. En motsvarande ordning borde gälla biskop och diakon.

UPPDRAG OCH UPPGIFTER

Biskopens uppdrag och uppgifter

Biskopens uppdrag i kyrkan med dess mångfald av uppgifter skall genomsyras av att biskopen är Kristi sändebud, ställd i försoningens tjänst. Biskopens tjänst utförs på en mängd olika områden och kräver öppenhet för olika medel och metoder. Grundläggande är uppdraget med dess särskilda krav som måste styra planeringen av arbetet och dess prioriteringar.

Biskopen står inte ensam i sitt kall utan tillsammans med sina kolleger i biskopsämbetet och delar ämbetsgemenskapen med stiftets präster och diakoner. Biskopen har också i sin tjänst en naturlig kontakt med en mängd organ inom kyrka och samhälle. För att rätt kunna utöva sitt ämbete måste biskopen både praktisera och få motta medmänsklig varsamhet och aktning, så att allt omkring biskopens gärning samverkar till stiftets och hela kyrkans bästa. På detta sätt skall alla medverka till att stödja biskopen i uppgiften att "styrka Guds folk i kallelsen att tyda tidens tecken och vittna om Guds väldiga gärningar för allt skapat".

Biskopen är kallad att vårda, försvara och leda kyrkan i sitt stift. Samtidigt bär stiftsbiskopen ett medansvar för Svenska kyrkan som helhet och som provins inom den samlade kristenheten. Biskopen kallas till sin tjänst av stiftets kyrkfolk och kyrkotjänare. Det är därför naturligt att biskopen ägnar huvuddelen av sin tid och kraft åt stiftet och dess kyrkliga liv. Men varje biskop är också hela kyrkans biskop, inlemmad i biskopskollegiet med ansvar för hela kyrkans kallelse att vara ljus och salt i det svenska samhället och stundom även utanför dess gränser i gemenskap med den övriga kristenheten.

I enlighet med kyrkans tradition är det en huvuduppgift för biskopen att verka för och vara en symbolgestalt för kyrkans enhet och sammanhållning. Inom sitt stift är biskopen tecknet på stiftets och varje enskild församlings samhörighet såväl inbördes som med hela kyrkans gemen-

skap. Biskopen förkroppsligar gudsfolkets kallelse till enheten i Kristus.

Främst bland biskopsämbetets särskilda uppgifter står **läroansvaret**. Det är biskopens uppgift att tillse att den apostoliska läran och tron förmedlas i sin renhet genom förkunnelsen och undervisningen och att den bekänns i ord och handling. När det i Augsburgska bekännelsen artikel 28 talas om biskoparnas andliga domsrätt heter det: "Ty enligt evangeliet eller, såsom de säga, enligt gudomlig rätt ha biskoparna såsom biskopar, dvs såsom betrodda med Ordets och sakramentens ämbete, denna domsrätt: att meddela syndernas förlåtelse, bedöma läran, förkasta läror, som strida mot evangeliet, och utan mänsklig tvångsmakt, men genom Ordet utesluta från kyrkans gemenskap sådana, vilkas ogudaktighet är allmänt känd. I detta stycke böra församlingarna ovillkorligen och enligt gudomlig rätt visa dem lydnad efter ordet: Den som hör eder, han hör mig. Men när de lära eller föreskriva något, som strider mot evangeliet, då ha församlingarna ett Guds bud, som förbjuder lydnad mot dem, Matt 7: Tagen eder tillvara för falska profeter." Biskoparnas läroansvar befriar inte församlingar och enskilda kristna från ansvaret att en rätt kristen tro blir gestaltad i gudstjänst- och fromhetsliv. Också med de döptas och troendes prästadöme följer en rätt och en förpliktelse att medverka till att den evangeliska läran bevaras i sin renhet.

Det episkopala läroansvaret praktiseras i biskopens reguljära arbete i domkapitel och övriga stiftsorgan och i hans verksamhet som visitorator i församlingarna. Samtidigt ankommer det på biskoparna gemensamt att bearbeta och ta ställning i lärofrågor och genom biskopsmötet göra vägledande uttalanden. Denna uppgift kommer till uttryck också däri att alla biskopar sedan 1982 är självskrivna ledamöter av kyrkomötets läronämnd vilken har att göra lärobedömningar i kyrkomötets ärenden. Det episkopala läroansvaret är ett ämbetsansvar och kan därför inte delegeras men utövas i samverkan med övriga döpta.

Den episkopala **tillsynsuppgiften** utövas främst vid biskopens regelbundet återkommande församlingsvisitationer. Visitationens uppgift är genomgång av församlingens tillstånd och utvecklingstendenser.

Biskopen kommer främst som inspiratör och rådgivare. Visitationen ger många tillfällen till uppmuntran och gemensamma överläggningar om församlingens olika grenar. Dessutom ger den biskopen nära kontakt med det lokala kyrkolivet. Genom visitationerna får biskopen en överblick av det andliga livet i stiftet som är värdefull för egen strategisk planering och insatser som stiftets andlige ledare. Församlingarnas, medarbetarnas och de enskildas problem och glädjeämnen blir på detta sätt en angelägenhet också för biskopen. Biskopen finns i sin tjänst för stiftets och församlingarnas skull och måste som grund för sin ledning av stiftet få en realistisk bild av dess andliga situation.

I tillsynsuppgiften är kontraktsprostarna biskopens närmaste medarbetare. På biskopens uppdrag kan de förrätta särskilda prostvisitationer. Kontraktsprostarna utnämns av biskopen till att vara förtroendemän i kontraktet. En viktig sida av biskopens tillsynsuppgift är den personliga kontakten med prästerna i stiftet som är en del av uppgiften att vara *pastor pastorum*.

Till biskopsämbetet hör vissa **ledningsuppgifter** som både gäller stiftet och kyrkan som helhet. Några av dessa är lagfästa ämbetsåligganden som ledningen av domkapitel och stiftsstyrelse samt deltagandet i kyrkomötet och dess läronämnd. Andra har sedvanerättslig karaktär som ledamotskapet i biskopsmötet. Ledningsansvaret kan ibland aktualiseras också utanför de traditionella arbetsuppgifterna. Det kräver därför en särskild lyhördhet från biskopens sida och en beredskap att just som biskop gripa in också i unika situationer. Mellan biskopens läro- och ledningsansvar kan gränserna vara flytande. Läroansvarets utövande har ofta karaktär av vägledning och ledningsuppdraget aktualiserar inte sällan problem av läromässig karaktär.

Av exklusivt episkopal natur är **vigningsuppgiften**. Enligt Svenska kyrkans ordning och allmänkyrklig tradition är vigningen till det kyrkliga ämbetet förbehållen biskopen. Det är av stor vikt för kyrkan att biskoparna korrekt förvaltar sin rätt och skyldighet att pröva, anta och viga kyrkotjänare åt församlingarna. I vigningsuppdraget möts biskopens läro-, tillsyns- och ledningsuppgift. Biskopen har att pröva kandidaterna med avseende på såväl läran som lämpligheten för tjänst, och

lednings- och tillsynsuppgiften blir aktuell också under den kontakt med de blivande medarbetarna, som skall föregå själva vigningen. Även om biskopen i detta avseende biträds av medhjälpare i stiftet, och domkapitlet har att pröva och anta till prästämbetet, så är det biskopen som fattar beslutet om vigningen och bär ansvaret för denna. I osäkra lägen kan det vara riktigt och även mest barmhärtigt att vägra vigning både av omsorg om stiftets församlingar och kandidaten. Någon rättighet att bli vigd till det kyrkliga ämbetet finns inte och kan inte göras gällande mot beslut att vägra vigning. Biskopen har därför frihet att säga ja eller nej.

Det är biskopen som förrättar vigningen och leder vigningsgudstjänsten. Men vigningen är inte en angelägenhet endast för biskopen. Det är i hög grad en angelägenhet också för församlingarna och hela kyrkan att män och kvinnor vigs till det kyrkliga ämbetet. Eftersom vigningen är en kyrkans bönehandling deltar församlingen i vigningshandlingens bönemoment och även i välsignelsen genom handpåläggning. Enligt allmänkyrklig ordning fortsätter vigningen med firandet av gemenskapens och enhetens eukaristiska måltid. I gällande handbok finns också alternativet med vigning i anslutning till högmässogudstjänst.

Med biskopens olika åligganden följer ett ansvar för administration, om än stiftskansli och prostar bär en del av bördan. För den skicklige administratören likaväl som för den som är mindre intresserad av sådana uppgifter gäller det att med klokhed och förtroende kunna delegera sådant som inte är direkta funktioner av det episkopala ämbetsansvaret.

Prästens uppdrag och uppgifter

I kyrkan och församlingen är prästen betrodd med uppdraget att vara det gudomliga ordets tjänare, *Verbi Divini Minister*. Prästens gärning med alla dess skiftande uppgifter skall genomsyras av att prästen är Kristi sändebud, satt att förvalta Guds hemligheter. Prästen är avskild

för att "ge Guds folk vad det behöver för att renas och mogna i tron" vilket i första hand innebär att rätt förkunna Guds ord och dela ut sakramenten efter Kristi instiftelse.

Det hör till prästämbetets grundvillkor att uppdraget är rikt differentierat och att arbetsformer, medel och metoder växlar med olika uppgifter. Men även om anställningen är individuell, så är prästen inte ensam. Också i de fall då anställningen inte är direkt församlingsrelaterad, tillhör prästen en församling och har del i ämbetsgemenskapen. I sitt uppdrag har prästen att samverka med förmän, medtjänare och förtroendevalda medarbetare. Därvidlag skall prästen visa "uthållighet i försoningens tjänst" genom att i ord, handling och hållning befordra och vittna om allas kallelse att uppbygga Guds folk och tjäna Guds rike.

Prästerna kan inneha olika typer av tjänster. Majoriteten är församlingspräster och tjänstgör som kyrkoherdar eller komministrar. I ett pastorat, som består av en eller flera församlingar, är kyrkoherden arbetsledare och ansvarar för pastoralvården. En grupp av pastorat bildar ett kontrakt, som är en administrativ enhet mellan stift och pastorat och som har fått en ökad betydelse som organ för samråd och samordning av gemensamma angelägenheter. Kontraktet leds av kontraktsprosten, som utses av biskopen efter en rådgivande omröstning bland prästerna i kontraktet.

I Svenska kyrkan finns också en rad prästerliga specialbefattningar. Åtskilliga präster tjänstgör inom den s k sjukhuskyrkan, i skolan, vid fängelser och militära förband. Andra svarar för utbildnings- och planeringsuppgifter inom stiftet eller vid de kyrkliga riksorganen. Många präster tjänstgör i svenska utlandsförsamlingar, inom sjömansvården och på större turistorter i utlandet. Åter andra präster tjänstgör i de afrikanska, asiatiska och latinamerikanska kyrkorna och är därvid utsända av Svenska kyrkans mission (SKM) eller Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen (EFS) efter kallelse från de lokala kyrkorna. Det finns också ett antal präster utanför den prästerliga tjänsteorganisationen, t ex vid skolor, sociala institutioner och frivilliga organ. Här bör även nämnas de prästvigda pastorerna inom EFS.

Som Guds ords tjänare har prästen **förkunnelsen** som en huvuduppgift. Denna uppgift fylls i första hand genom predikan men också på andra sätt. Förkunnelsen av evangeliet om Jesus Kristus skall präglade hela prästgärningen, vare sig det handlar om predikan i gudstjänsten eller inte. Till förkunnelsen hör också prästens umgänge med människor och det själavårdande, andliga samtalet med enskilda. Förkunnelsens metoder och teknik kan växla mellan olika tillfällen och olika personligheter men skall alltid vara samlad kring den treenige Guden och proklamera frälsningen genom Jesus Kristus. I predikan skall prästen med omsorg om människors andliga utveckling utan tillägg och förvanskning rent och klart förkunna Guds ord så som det är givet genom uppenbarelsen i Skriften och omvittnat i vår kyrkas bekännelse. Prästen skall därvid ständigt sträva efter att rätt fördela lag och evangelium till varning, vägledning, tröst och uppmuntran. En betydande del av prästens arbetstid måste avsättas till predikoförberedelse, vilket i sin tur kräver prästens egen teologiska och andliga fördjupning. Predikan är på sitt sätt ett hantverk som kräver ständig övning i den svåra konsten att nå fram till människorna med budskapet. Detta kräver inte bara en ständigt fördjupad teologisk insikt utan även kunskaper om samtid och samhällsliv och om människors sätt att tänka och reflektera. Klar-syn och överblick är väsentliga förutsättningar för prästens personliga mognad och fördjupade förankring i kyrkans tro. I denna tro skall prästen genom sin förkunnelse föra in församlingen.

I gudstjänstens gemenskap konkretiseras trons gemenskap. Där har prästen sin givna **liturgiska** uppgift att leda församlingens bön och tillbedjan. Men liturgin är till sitt väsen inte en exklusiv prästerlig uppgift utan hela församlingens angelägenhet. I liturgin är församlingen medskapande och det är prästens uppgift att stimulera församlingens aktiva engagemang i det liturgiska skeendet. Mellan liturgins två subjekt, präst och församling med sina olika liturgiska uppgifter, utspelas gudstjänstens liturgiska drama. Också liturgin är en förkunnelse om Guds väldiga gärningar och om Kristi närvaro mitt ibland sitt folk. Som församlingens medtjänare och inte som dess förmyndare skall prästen leda liturgin på ett sådant sätt att den blir levande och meningsfull.

Församlingens gemensamma liturgiska liv utformas enligt Svenska kyrkans gudstjänstordning. Den svenska kyrkohandboken 1986 har som ett av sina kännetecken ambitionen att aktivera församlingen som liturgiskt subjekt. Det förutsätts därför att gudstjänsten förbereds tillsammans med församlingen t ex vid utformningen av kyrkans förbön. Likaså förutsätts samverkan vid gudstjänstens kyrkomusikaliska utgestaltning. För att en sådan gemensam förberedelse kommer till stånd har prästen som gudstjänstens ledare ett huvudansvar. Även för denna uppgift måste tillräcklig tid avsättas. Den långsiktiga planeringen av församlingens liturgiska liv tillsammans med kyrkomusiker, kyrkvårdar och kyrkoråd skall lägga grund för en mer kortsiktig förberedelse inför enskilda gudstjänster. I sin samordnande uppgift skall prästen se till att medhjälparna är införstådda med och väl förberedda för sina liturgiska funktioner. Därför krävs att prästen själv är väl förberedd och medveten om att gudstjänstens genomförande för prästens egen del kräver såväl övad rutin och teknisk skicklighet som andlig koncentration och inlevelse.

Prästen har också en **undervisande** uppgift. Det är en naturlig följd av uppdraget att vara det gudomliga ordets tjänare. Även undervisningsuppgiften har olika former. Den direkta undervisningen sker genom predikan, konfirmandarbete, bibelgrupper och studiecirklar. Men den indirekta undervisningsuppgift, som genomsyrar prästens hela gärning i dess olika former, är inte mindre väsentlig. Det är därför knappast möjligt att i detalj ange och begränsa prästens undervisningsuppgifter. I den rent pedagogiska uppgiften har många församlingspräster numera hjälp av särskilda befattningshavare såsom församlingspedagoger och församlingsassistenter, men det är fortfarande prästen som bär huvudansvaret för församlingens undervisning i den kristna tron. Denna del av församlingens verksamhet är synnerligen betydelsefull och det är av största vikt att präster, kyrkoråd och planeringsansvariga med omsorg bearbetar undervisningsfråorna och skapar goda resurser för detta arbete. Församlingen måste ta ansvar för den undervisning som uppföljningen av dopet kräver och förmedla en adekvat och solid troskunskap till barn, ungdomar och vuxna.

Prästens **själavårdsuppgift** handlar om grundhållningen i den prästerliga gärningen. Genom sitt sätt att samtidigt vara både präst och människa bland medmänniskor skall prästen skapa det förtroende för sitt ämbete som är en inbjudan till människor att söka prästen i själavårdsangelägenheter. Prästen är kallad att sköta sitt kall pastoralt. Det innebär en medvetenhet om att vara en herde för hjorden och att tjäna denna på ett sådant sätt att Kristi röst blir igenkänd. Också den pastorala förmågan till lyhört lyssnande och saklig och ömsint omvårdnad måste uppövas. Det sker främst genom att prästen ser det som angeläget att vårda sin egen själ och genom erfarenheter från den mottagna själavården berika sin egen själavårdande uppgift. En präst måste inse att den som utövar själavård själv måste låta sig själavårdas. Denna pastorala inställning skall prägla förkunnelsen, liturgin och undervisningen och inte minst kontakten med de människor som söker kyrkans tjänster i samband med olika kyrkliga handlingar. Att rätt bedöma situationen och att finna de rätta orden till rannsakan, tröst och vägledning är en mycket svår konst. Därför är det angeläget att prästen i själavårdssammanhangen inte litar främst till sin egen klokhet och förmåga utan alltid strävar efter att förmedla Guds ord och evangeliet om Jesus Kristus. Att vara själavårdare är inte liktydigt med att vara psykolog och terapeut, även om insikter i psykologi och samtalsteknik är viktiga för prästen. För själavårdaren är det viktigt att känna igen psykiska och somatiska sjukdomstillstånd för att kunna hjälpa på ett adekvat sätt.

Samtidigt måste prästen avstå från att gå över gränsen till det medicinska området och istället förmedla kontakt med psykiatrisk sakkunskap, då detta är motiverat.

Den särskilda själavården utövas genom bikten och det enskilda samtalet. Många är inte medvetna om att bikten finns i vår kyrka och det är därför angeläget att sprida kunskapen om att denna form av själavård finns att tillgå.

Med prästens uppdrag följer med nödvändighet en rad administrativa uppgifter. Det är viktigt att också dessa sköts med omsorg samtidigt som de inte får bli dominerande på ett sätt som hindrar de grundläggande prästerliga sysslorna. Till befattningen som kyrkoherde är en

rad arbetsledande uppgifter knutna och i stora pastorat kan dessa bli krävande både tidsmässigt och innehållsligt. För prästerna och särskilt för kyrkoherdarna är det viktigt att kunna planera och rätt disponera sin tid och att vara villiga att delegera arbete till medarbetare. Som arbetsledare skall prästen ständigt söka att uppmuntra sina medarbetare och fördela uppgifterna med hänsyn till deras skiftande personliga förutsättningar. Också för präster med specialbefattningar kan administrationen bli omfattande. För dem liksom för församlingsprästerna gäller det att med hänsyn till den prästerliga kallelens krav göra riktiga prioriteringar mellan arbetsuppgifterna.

Diakonens uppdrag och uppgifter

Diakonens uppdrag med alla dess uppgifter skall genomsyras av att diakonen som Kristi sändebud förvaltar tjänandets gåva. Diakonens uppdrag är liksom prästens rikt differentierat och kräver olika kompetenser som alltid hålls samman av tjänandets uppgift. Även med en bestämd yrkesutbildning i grunden måste diakonen vara beredd att fungera i sysslor av olika karaktär inom ramen för sitt kyrkliga uppdrag och att växla mellan olika arbetsformer, medel och metoder. Det för tjänsten grundläggande uppdraget att för Kristi skull och i Kristi anda tjäna människorna skall alltid styra diakonens arbetsplanering och prioriteringar. Diakonen måste ständigt påminna sig själv och andra om den övergripande uppgiften att "i församling och samhälle vara ett barmhärtighetens tecken".

Liksom prästen fullgör diakonen sitt uppdrag i den kristna församlingens gemenskap. Inom det kyrkliga ämbetet räknar diakonen gemenskap inte bara med andra diakoner utan också med biskopar och präster. I sina uppgifter har diakonen att samverka med dessa och med anställda, frivilliga medarbetare och förtroendevalda i församlingen. Därvid skall diakonen vinnlägga sig om att visa medmänsklig varsamhet och aktning och har själv rätt att räkna med en sådan. De flesta diakoner tjänstgör i församlingar. De fungerar i olika upp-

gifter i anslutning till sin grundläggande utbildning och sina personliga gåvor. I församlingstjänsten kan diakonatet vanligen inte vara starkt specialiserat utan arbetsuppgifterna måste där ha en stor bredd och variation. Såväl för församlingen som för den enskilda diakonen är det dock av vikt att de kunskaper och färdigheter som förvärvats under fackutbildningen får komma till sin rätt. Mer profilerade församlingsbefattningar finns bl a vid diakoncentraler och inom sjukhuskyrkan. Diakoner tjänstgör också på specialbefattningar med sociala, pedagogiska uppgifter vid diakoniinstitutioner och andra centrala kyrkliga organ.

Ganska många diakoner tjänstgör inom främst sjukvård och socialtjänst och har annan huvudman än kyrkan. Det är viktigt att också dessa är inlemmade i församlings- och ämbetsgemenskapen. Diakoner i samhällstjänst är konkreta vittnesbörd om kyrkans närvaro. Deras erfarenheter är av stor betydelse för att kyrkan skall se var hennes diakonala insatser bäst behövs.

Diakonens uppdrag är att på olika sätt och i skiftande situationer ge människor **bistånd**. Det innebär att diakonen genom sin närvaro bland människor och sin omsorg om dem markerar kyrkans och Kristi egen närvaro. Uppgiften att med klar blick för vad omständigheterna och den aktuella situationen kräver bistå medmänniskor är själva grundhållningen i diakonin. Diakonens ständiga strävan skall vara att utan åtskillnad mellan människor se och tjäna Kristus i sin nästa och så vara en Kristus för sin nästa. Uppgiften att bistå kan inte preciseras i detalj utan följer mångfalden av människolivets öden och händelser. Diakonens uppdrag kräver därför en stor lyhördhet och klarsyn, medvetenhet och handlingskraft. Diakonen måste känna till såväl kyrkans som samhällets möjligheter att ge en realistisk och verksam hjälp i olika nödsituationer. En samverkan mellan kyrkans och samhällets organ är härvid av största vikt.

I församlingen har diakonen en särskild uppgift att **inspirera till kristen kärlekstjänst**. Det är församlingen som helhet som bär ansvar för att tron blir verksam i kärlek bland medmänniskor och detta ansvar kan inte delegeras enbart till diakonerna. Deras uppgift är att organisera

och leda den kristna kärlekstjänst som är ett naturligt uttryck för församlingens liv.

Till diakonens tjänst hör av gammalt också **undervisningsuppgifter**. Denna funktion för diakonatet har fått en förstärkt aktualitet i vår egen tid, då omsorgen om människor kräver nya insatser för att ge dem möjlighet att lära känna och växa i den kristna tron. Därför sägs det i diakonvigningen att diakonen skall "ge kristen fostran och undervisning i tron". I en mening är diakonens hela gärning en undervisning om den kristna tron i dess konsekvenser för det medmänniskliga livet. Men därtill kan också komma en konkret pedagogisk verksamhet, särskilt för diakoner med en pedagogisk grundutbildning. Diakoner med annan inriktning av sin grundutbildning kan också få pedagogiska uppgifter inom församlingens liv. Också i en sådan funktion är diakonen primärt en förvaltare av tjänandets nådegåva till dem som genom fördjupad kunskap vill söka sig närmare trons livskällor. Diakonens undervisningsuppdrag är därvid inte begränsat till de diakonala frågorna utan gäller hela den kristna tron och livstolkningen. På detta sätt är diakonen medansvarig i församlingens skyldighet att erbjuda barn, ungdomar och vuxna en god kunskap om trons grunder.

Diakonens **liturgiska** uppgifter diskuteras inte sällan. I den reformatiska traditionen finns en viss misstänksamhet mot diakonatets liturgiska funktion, vilket är förståeligt med tanke på reformatörernas häftiga reaktion mot diakonatets utveckling under medeltiden. Samtidigt är det uppenbart också för en evangelisk tolkning att det finns ett inre samband mellan gudstjänsten som församlingens centrum och hjärtpunkt och den kristna kärlekstjänstens funktion bland människorna. Församlingens liv har sin utgångspunkt i och hämtar sin styrka och inspiration ur gudstjänsten.

Diakonotet har därför sin plats i liturgin. Sambandet mellan församlingens gemenskapen (*koinonía*), tjänandet (*diakonía*) och gudstjänsten (*leitourgía*) har funnits sedan urkristen tid. När diakonen i vigningen får uppdraget att vara "ett barmhärtighetens tecken" är detta något som bör komma till uttryck också när församlingen firar gudstjänst. Detta sker lämpligen främst när altarets sakrament utdelas och i kyrkans all-

männa förbön. I samband med de kyrkliga handlingarna har diakonen också en funktion som församlingens tjänare. Det kan vara en uppgift för diakonen att svara för den personliga kontakten med dem som begär kyrkans tjänst t ex vid dop och begravning. Då en sådan kontakt upprättats är det naturligt att diakonen på lämpligt sätt deltar i själva akten.

Med diakonens uppdrag följer också vissa administrativa uppgifter. Uppgiften att ge bistånd är ofta förknippad med kontakter med olika myndigheter och vårdinstitutioner och det är naturligt att diakonen fullföljer dessa. Även i en sådan funktion skall diakonen alltid handlägga sina uppgifter med hänsyn till den enskilda människans situation och förutsättningar. Denna rent mänskliga och individuella hänsyn får en diakon aldrig släppa i kontakten med samhällets byråkrati. Ofta innebär diakonens arbete också ekonomisk förvaltning t ex av fonder som anslagits till den karitativa verksamheten. Samtals- och hembesöksgrupper, liksom studiecirkel och annan undervisningsverksamhet och utbildningsplanering kräver sin administration. Även i församlingens olika beslutande och förvaltande organ kan diakonen stå till förfogande för föredragningar och samtal som rör det diakonala ansvarsområdet. Uppgifter som dessa kan stundom bli ganska tidskrävande. De måste ändå fullgöras, även om också diakonen bör vara beredd att lämna ifrån sig sådana uppgifter som utan besvär kan delegeras. För diakoner i specialtjänst gäller naturligtvis de särskilda villkor som uppställs av den speciella tjänsten. Var en diakon än fullgör sitt uppdrag gäller kallelsen det inbördes tjänandet till Kristi kyrkas uppbyggande.

KRAV OCH FÖRVÄNTAN

På kyrkans ämbetsbärare ställs kravet att de på ett rätt sätt skall fullgöra sitt uppdrag i kyrkan. Vid sidan av de direkta kraven riktas också en rad förväntningar mot dem. Dessa krav och förväntningar vävs samman till ett mönster för en rätt ämbetsutövning. De måste också hållas samman så att de ligger i linje med varandra. Människors förväntningar på kyrkans tjänare kan stundom vara missriktade på ett sådant sätt att de inte är förenliga med de grundläggande kraven.

Vissa av kraven är reglerade i författningar och andra bestämmelser. Särskilt till biskops- och prästämbetena knyts vissa officiella åligganden av legal natur. Av speciellt slag är de krav som uttrycks i vigningsordningarna och som biskopar, präster och diakoner går in under genom sina vigningslöften. För de olikartade uppdragen inom det kyrkliga ämbetet är dessa krav i grunden ensartade. Genom uppdragens skiftande art får de olika tonvikt och praktiska konsekvenser. Kraven och de befogade förväntningarna kan illustreras av några nyckelord i anslutning till de avlagda vigningslöftena.

Trohet

Av kyrkans ämbetsbärare krävs och förväntas trohet mot uppdraget. Det är en trohet mot kyrkan, som givit uppdraget, och mot kyrkans herre, Jesus Kristus, som är den ytterste uppdragsgivaren. Såväl biskop som präst och diakon lovar i vinningen att utöva sitt uppdrag "så, att Gud blir ärad, kyrkan uppbyggd och Guds vilja förverkligad i världen". Detta krav på trohet i tjänsten är grundat i Jesu egen befallning, som anger trohet och pålitlighet som det första kravet på förvaltare och tjänare (Matt 24:45-51; Luk 12:41-48, 17:10; 1 Kor 4:2). I enlighet med detta krav förväntar kyrkan en sådan trohet av dem som mottagit det kyrkliga ämbetets uppdrag. Troheten innebär inga orimliga krav, endast att var och en gör bruk av sina i skapelsen givna gåvor och utveck-

lar sin förmåga till ett trofast fullföljande av det givna uppdraget.

En del av denna trohet är också att biskopar, präster och diakoner rätt disponerar sina krafter och övriga resurser. Det i sin tur innebär att de inte endast har rätten utan även skyldigheten att söka den fysiska och psykiska vila och rekreation som sätter dem i stånd att helhjärtat fullgöra sitt uppdrag. Det är härvid väsentligt att de fördjupas i vissheten om att stå i ett uppdrag, som inte är självpåtaget, utan som är givet av kyrkan genom vigningen i den treenige Gudens namn. Troheten ställer ämbetsbäraren i ett beroendeförhållande, inte till dem som har ansvar för val och utnämning, utan till kyrkans Herre. Biskopen, prästen och diakonen är insatta i ett apostoliskt uppdrag som består från generation till generation. De kan med lugn och trygghet gå sin uppdragsgivares ärenden.

Kunskap och insikt

Teologisk kunskap och andlig insikt är inte alldeles samma sak. Den andliga insikten förutsätter att grundläggande teologisk kunskap integreras med personligheten. Det skall vara den kyrkliga ämbetsbärarens ständiga strävan att genom umgänge med Gud, fördjupad teologisk kunskap och mänsklig klarsyn mogna till andlig insikt och leva under den heliga Andens ledning. I detta avseende finns det för varje människa alltid ytterligare ett stycke väg att gå. Det är en naturlig förväntan att den som går på kyrkans uppdrag är medveten härom.

I sina vigningslöften lovar biskopen inte bara att stå fast i kyrkans tro utan också att försvara den och tillse, att Guds ord blir rent och klart förkunnat i enlighet med vår kyrkas bekännelse och sakramenten rätt förvaltade. Prästen lovar inte bara att stå fast i kyrkans tro utan också att rätt förkunna Ordet så som det är omvittnat i vår kyrkas bekännelse och förvalta sakramenten. Diakonen lovar inte bara att stå fast i kyrkans tro utan också att stå vid deras sida som är förtryckta och behöver hjälp. Dessa löften kan ingen rätt uppfylla utan teologisk kunskap och andlig insikt. Den kunskap om kyrkans lära och tro, som förvärvas ge-

nom utbildning och fortsatta studier, behöver ständigt fördjupas, så att främst biskopar och präster kan bearbeta de teologiska frågeställningarna på ett sakligt sätt. I synnerhet av biskopen som lärans uttolkare och försvarare har kyrkan rätt att kräva och förvänta en särskild teologisk skicklighet. För sin förkunnelse och undervisning i direktkontakten med församlingarna måste också prästen ständigt återerövra och vidga sin teologiska kunskap. Också diakonen behöver ständigt fördjupa inte bara sin diakonala baskunskap utan också sin insikt i trons grunder.

Andlig insikt vinnas då en grundläggande teologisk kunskap och praktisk erfarenhet av troslivets villkor bearbetas och integreras med den enskildes personliga livstolkning. Det är en viktig del av ämbetsgemenskapen att kyrkans tjänare härvid bistår varandra i gemensamma studier och utbyte av andliga erfarenheter. De har rätt att förvänta varandras stöd var och en för sin egen mognad som kristna människor och Kristi tjänare.

Lojalitet och solidaritet

Av ämbetsbärarna krävs en lojalitet mot Svenska kyrkan och hennes ordningar som ytterst är en lojalitet mot kyrkans Herre. Solidaritet förväntas i förhållande till stift och församlingar och medarbetare av olika kategorier. Lojaliteten och solidariteten hör nära samman med varandra. Lojaliteten är densamma för alla kyrkans tjänare men solidariteten varierar med hänsyn till det kyrkliga uppdragets speciella krav. Av biskopen förväntas solidaritet med stiftet och kollegerna i biskopsämbetet och andra kyrkans ledare. Av prästen och diakonen förväntas solidaritet med församlingen och dess organ och medarbetare inom och utom det kyrkliga ämbetet. Kravet på lojalitet och solidaritet är grundat i en naturlig förväntan på kyrkans tjänare att deras tolkning av uppdraget i kyrkan skall präglas av en ödmjuk och tjänstvillig anda.

Ser vi närmare på de krav som i dessa avseenden ställs på biskopen framträder de som ett led i biskopens uppgift att i sin tjänst uttrycka

kyrkans enhet och stiftets sammanhållning. I ett av sina vigningslöften lovar biskopen att främja enheten i Kristus genom att följa, upprätthålla och värna vår kyrkas ordning. Detta löfte kan uppfyllas på ett rätt sätt endast då biskopens gärning präglas av lojaliteten mot kyrkan och av solidariteten med medarbetarna inom stiftet. Endast så kan splittring motverkas, och frid och god ordning främjas. Ett sådant sätt att tolka solidariteten innebär inte att biskopen skall göra avkall på den auktoritet, som är nödvändig för stiftets ledning, men att han medvetet motverkar den auktoritära attityd, som kan skapa splittring och motsättningar. En rätt solidaritet från biskopens sida stöder och inspirerar arbetsglädjen och stärker sammanhållningen. En rätt solidaritet yttrar sig i varsamhet med och respekt för medarbetarna och villighet att lyssna även till deras kritiska synpunkter.

Också för prästen, särskilt den som har en arbetsledande ställning, är lojaliteten mot kyrkan och solidariteten med medarbetarna en viktig förutsättning för frid, samverkan och god ordning i församlingen. Detta följer av prästens vigningslöfte att följa vår kyrkas ordning och förverkliga sin kallelse med Kristus som förebild. Det har en rad praktiska konsekvenser för dem som nöts mot varandra i det dagliga arbetet och där konflikthanledningarna kan bli många. I församlingen har prästen det krävande ansvaret att med ödmjukhet tolka solidaritetskravet så att splittring och gruppbildningar undviks och kärlek och sammanhållning befordras. Om motsättningar hotar har kyrkan rätt att av sina präster vänta öppenhet och villighet till samtal, samförstånd och förlikning i medvetande om att de är församlingens tjänare och inte dess herrar. Att i en ödmjuk och positiv anda ge och ta emot saklig kritik är ett uttryck för en rätt solidaritet, som kan gagna församlingens enhet och sammanhållning.

Diakonen utövar i särskild mening ett solidaritetens ämbete. Diakonen har liksom prästen lovat att följa kyrkans ordning och förverkliga sin kallelse med Kristus som förebild. Mönstret för solidaritetskravet är detsamma för båda. De är knutna till församlingen och har ansvar för dess liv och utveckling. Den medmänskliga solidaritet som förväntas av diakonen i relation till församlingsborna kan inte förändras när det

gäller relationen till medarbetarna. Just utifrån det diakonala perspektivet har diakonen en särskild kallelse att genom sin omsorg också om dessa bidra till skapandet av en fysiskt och psykiskt god arbetsmiljö, som låter församlingsgemenskapen fungera som en fast punkt för medmänniskorna.

Vittnesbördet

I ett för biskopar, präster och diakoner gemensamt vigningslöfte lovar dessa att leva så bland människor; att de blir "vittnen om Guds kärlek och försoningens hemlighet". Det muntliga vittnesbördet genom förkunnelsen är viktigt. Men livets och gärningarnas vittnesbörd är inte mindre viktigt. För många människor är detta vittnesbörd det avgörande i enlighet med den klassiska formuleringen "dina gärningar talar så högt, att jag inte kan höra vad du säger". På kyrkans ämbetsbärare är förväntningarna när det gäller levnadssättet och den praktiska livstolkningen högre än på andra. Hur man sedan än må bedöma en sådan inställning är det ofrånkomligt att ämbetsbärarnas vittnesbörd i detta avseende är av den största betydelse för kyrkans anseende och trovärdighet. Biskopar, präster och diakoner betraktas med rätta som kyrkans särskilda representanter och har att besinna det ansvar som följer därmed. De är kallade inte endast att bära utan även att själva vara vittnesbörd om kärlekens, försoningens och hoppets evangelium. För dem gäller det att inte stå i vägen för Kristi evangelium och genom sin egen praktiska livstolkning hindra människor från att komma till tro och mogna i tron. Orden, handlingarna och livshållningen skall tala samma språk. Deras privatliv är endast i begränsad mening ett privat liv. Det får inte kompromettera kyrkans anseende och trovärdighet. Det gäller i förhållande till såväl skrivna som oskrivna lagar. Biskopar, präster och diakoner skall - som det heter i vigningsordningen - i allt "sträva efter att låta tro, lära och liv bli ett". Av dem förväntas en livshållning som är ämbetet värdig. Deras liv skall bekräfta munnens bekännelse. När de själva misslyckas skall de kunna visa att kyrkan erbjuder en väg till

upprättelse och ny början genom bekännelse och förlåtelse.

Kyrkan värnar familjen och äktenskapet, eftersom det är av avgörande betydelse för såväl den enskilde som samhället att människor lever i trygga och stabila relationer. Kärlek, trohet och livsvaraktighet är ledord för den äktenskapssyn, som ämbetsbäraren skall företräda.

Egen förväntan

Det är inte bara mot kyrkans ämbetsbärare som krav och förväntningar riktas. De har själva rätt att ställa förväntningar. Av kyrkans Herre kan de förvänta att deras gärning i trohet och offervilja blir välsignad och att Guds goda vilja sker även om de själva inte alltid får se frukterna av sina ansträngningar. När misströstan och tvivel kommer kan de tjäna i förvissningen om att Gud förmår hela brister och genom den heliga Anden även kan göra bruk av det ofullkomnade.

Från stiftet och församlingen har de rätt att vänta att förbönen från vigningen inte tystnar. För den enskilde kristne är det en skön förpliktelse att bära fram sina andliga ledare i bön inför Guds ansikte. Från församlingsbor och medarbetare har kyrkans tjänare rätt att förvänta förståelse för att tjänsten ibland ställer dem inför svåra avgöranden och att de har samma behov av stöd och uppmuntran som alla andra. De har rätt att förvänta sig att den kritik de möter har ett positivt syfte och präglas av en saklig omsorg. Också de har rätt att vara människor som omsluts av den kristna gemenskapens kärlek och värme.